HIINA KETT

JOHANNES SEMPER

HIINA KETT

NOVELLID

2. TRÜKK

KIRJASTUS A./S. „VARRAK" TALLINNAS, 1924

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartus.

Püha umbrohi

Seisatas kesk tuba. Kuulatas.

Läbi avat akna kuulis kose ühetoonilist kohinat kui kauge oreli sumbutet basse, mille sekka teisest toast mängiti klaaside klirina pizzicatot ja naeru pudenevaid kadentse.

Siis ligines väikeste sammudega suurele peeglille ja nägi:

Süsimustile juuksile oli heidet apelsiinkollane loor, mille varjust silmad, suured ja naiivsed, paistsid argadena. Lilla peaks olema see loor, mille ta kõrgele tõstaks sirutet käsivarsil üle oma pää ja leeves tuules hõljutaks kaasa tantsusammudele.

Aimas omas kujus olevat midagi Zuloaga hispaanlannadest, keda oli näinud hiljutisel kunstinäitusel.

Lasi käed üle puusade kumeruse ja käänis end profiili. Vähekesi tömp nina hajutas kujutluse hispaanlannast. See ei meeldinud talle, kuigi seda ebameeldivust mahendasid mustad juustehapsed, mis põsilt rõngastetult alla langesid kaela valguseni.

Siis asus aga peeglille õige ligidalle, et vaadata oma kahvatuid põhjamaalase silmi, kergelt bistreerituid, pikkade ripsetega tumeda kulmukaarte all.

Vaatles kaua oma silmi, süvenedes neisse, kuni vähekesi hirm hakkas reaalsuse ees, mis peeglis tarretas.

Siis kuulis jälle kõrvaltoast heledaid naere, mis teda närveldas.

Kuulis pooljoobnud eladalaskeid.

Istus toolile, pani käed rüppe ja tundis end asjaks, mis kõrvale pandud.

Miks ta oli selle väljasôitkonna hulka kutsut, kellest ainult paari inimest tundis? Mis läheb talle Imatra korda, kui ükski üliôpilasist tähele ei pannud, et ta nende hulgast kôrvaltuppa kadus?

Vaatas välja Soome loodusesse. Siin olid jaapani pintsliga visat kollakasrohelised täpid kevadet mustroheliste männalatvade vahel, taamal sinetasid üksikud metsatukad. Murul mängisid lapsed. Vaikne, tuuletu maastik melankoolitas aina, loiutas.

Kui parajasti aknalauale ligines, et kannikesi nuusutada, mis sinna madalasse vaasi oli korjat, avanes uks.

Ado seisatas vähe, vaadates üllatanult neidu akna all. Siis nagu eemalle peletanud silmist väikse virvenduse, tômbas ukse kinni ja astus ligemalle.

— Preili unistab?

— Miks te mind üleüldse ligi kutsusite? Ma olen tôesti siin liigne. Te joote, lôbustate, aga kuis ma kôlban teie seltskonda?

Üliôpilane pani konjaki klaasi lauale, tôi tooli ja istus neiu ligidalle, hakates teda usutlema väljasôidu väärtuses.

Pudeneti toast: noormehed hallid ja kirjud, kepitet ning kaabutet, neiud valged ja kollased — tillukesed kanapojad murduvast munakoorest.

Oh seda kevade ja veinide doppelkümmelit! Paneb vere pôksuma ning silmad hergama. Metsad rôkkavad vastu vallatuse lahtipäästet kuljustest.

Mis sellest, et môni üliôpilane, tüse ja soliid, kuidagi ei oska sulada männatüvedest dekoratsiooniga, viisakuse olles riietesse imbunud: iga puu ning pôôsas on talle seltskonna daam kohvilauas, kes punastab kui küünarnukid enesest kaugelle sirutad.

Mis sellest, kui môni on kaasa toonud raamatet liigutused? Selle eest on teised vilkamad ja nobedamad jooksma ning kilkama, nii et leppade vastrohetanud raad vastu nägu löövad.

Ja lôpuks ei tunne ükski end ülearuseks selles maastikus. Tuntakse rôômu hôljuvaist liblikuist, valgeist, kollaseist, pruunidest kellele kelmilt järele joostakse, konnadest pedajakoore värvi, kes loiult üle lehte liiguvad. Kulus libisevad kuulmatult pikad sisalikud. Sitikad on alles läikivais, nôelalt tulnud kostüümes. Kuskilt niisutakse sind üle kuldnoka rôômsa vilega.

Üliôpilaskond on laiali hargunud: muist istub mäe otsas, muist nôlva all, muist on jôe kaldal, vahtides ühtesoodu kaasameelitavasse kärestikku.

Allat Adot on ikka veel toas, keerdunud sedavôrd vestlus- ja koketeerimislôngusse, et ei teatagi teistest midagi. Ei tahetagi teada, sest ôigupoolest on ülejäänud seltskond asjata koormaks ligi tulnud.

— Meie kahe terviseks!

Ja klaasid annavad kokkulüües heleda, naerma paneva heli. Alla huuled punetavad kui värske reig. Aga noormees maitseb neid ainult ilutsedes. Alla pigistab vahel

silmad, öeldes joobunud olevat kôigest, kôigest. Kuid silmi lahti tehes jätab ta laud koomalle. Nende vahelt on kadunud selleks korraks pôhjamaa kahvatus: sääl särab nüüd must sula metall.

Adot piinab irooniahelk, mis ülestôstet laugudest tulnud. Neid naerab vahetpidamata väikest metallheledat naeru, siis suitsetabki vahel, hoobeldes, et ta nüüd ülikoolis olles korraga tunneb end suuremaks. Oo, läbi ninagi vôib ta suitsu lasta. Oi, kui targaks ta veel kord tahab saada, palju targemaks kui seda Ado praegu on. Nüüd on ta veel rumal ja naiivne, kuigi täiskasvanud. Môeldagu, juba 19-aastane neid, mitte enam môni kooliplika. Aga hirm tuleb vanaduse eest! Kui vaatab peegli, otsib kôigepäält, kas silmi alla veel pole esimesed kanavarbad tulnud. Masseerib nägu, et kortsud ei ilmuks. Ühel päeval öelnud ta naissôber, et vanadust vôida kôige paremini kaelajoonist tunda. Môeldagu, kaelajoonist, nii kui hobuseid hambust! Selle eest polnud ta aga sugugi hoolitsenud. Vaadaku Ado, kui tal selged silmad, kas ta näeb mône vaokese ta kaelal.

Kui poiss asub seda vaatama, tômmatakse pää järsku tahapoole, ja silmi ilmub jälle endine hoiatav iroonia. Siis veel see naer, teravapisteline, mustade kiharate varjust.

Järsku tôsinedes:

— Aga nüüd kujutlege mind nelja aasta pärast! Oi, kui hirmus: lähen mööda uulitsaid, kimp kaustikuid kaenlas. Ôpetan lapsi. Haha, koolipreili! Mina? Mis jooned siis

küll näkku ilmuvad! Panen ninale vahest näpitsadki musta nööri otsas, ja astun niiske, külmetanud, nurgelise näoga klassituppa. Teate, koolipreilid näivad mulle kôik olevat kandilise näoga, niisked ja imelikult külma nahaga, nagu kellerdunud. Mu mustad juuksed sasinevad veel enam ja ma olen siis täiesti öökull, nagu mu poiss mulle juba nüüd ütleb. Kas ma olen öökulli nägu, öelge? Ja veel nelja aasta pärast! Hirmujudinad jooksevad üle keha. Kuulete, vahel ööseti näen und, kuidas ma olen päris öökull, inetu, kole, kisa tegev, nagu laps keda näpistakse. See inetus ajab mind üles ja ma vaatan siis hirmunult peegli. Magada ei saa ma siis enam.

Mitu korda oli mainit mingisugusest poisist. Kes see küll on, huvitas Adot.

Ah, see olla üks väga naljakas, piimvalge, rôôsk poiss, kes alati pikki kirju armastab saata rohelise tindiga. Nüüd olla ta sôjas. Allat kutsuda ta ka sôtta: visaku ta môte maha ülikooli lôpetada, ôppimine teha ainult inetuks, ja tulgu parem halastajaks ôeks. Kord olnudki môte nii teha, kuid end ôeks ehtides leidnud, et ülikond sugugi ei sobi, iseäranis ta sasis juuksed ei olla kuidagi siledalt püsinud valge pääräti all. Aga kuidas oleks siis ôde sasis juustega?! Nii jätnud ta selle môtte katki.

Adole jäi aga see poisi lugu, kes rohelise tindiga kirjutab, kaunis tumedaks, kuigi neiu avameelsus suurenes, mida kauem nad istusid ning jôid.

Viimaks tôusid nad ja läksid välja.

Päike kallas kollast veini sinisest kristallklaasist ning jootis sellega kevadist loodust. Iharuses oli maaüsk end lahti löönud ning rohelised puud enesest püsti ajanud.

Vuoksa keerutas vahuseid vesi üle kivide, kaljutükkide ning läbi pedastikkude, kuni ta oma käsivarre ümber kaljumaa tugeva rinna mässis lôôtsuvas kallistuses — Vallinkoseks.

Vallatelles, mängides ja teine teist taga ajades oli üliôpilane oma neiuga mäelt siia alla jôudnud, kus nad môlemad järsku selle müriseva jôu ees said tôsiseks, kaineks ning vaikivaks.

Kôik kees siin, mässas ja vahutas. Suured mustad siidieied argusid nägemata koonlast ja mässisid end hiiglamassideks, mis enne käänakut tehes järsku vastu kaljusid ja kive pôrkasid, päikses üles lôid vikerkaaritava vahusamba ja siis uuesti eespool kokku rullusid keevate valgete pisaratena, et sama mängu korrata.

Rääkimine oli siin kui sosin kumedast koopast.

Ado vaatas vahu vikerkaari ja nägi sääl rohelisi vööte. Talle näis koguni, et need mitte pisarate vastuhelgid ei olnud, vaid üks pidev roheline niit, tulev ülevalt Imatra poolt ja valguv edasi . . . See oli kui roheline tint selle naljaka poisi . . .

Oli see siis kôik ôige, mis sääl üleval, veini klaaside juures oli välja lobiset: et see poiss ja Alla terve mineva ja ülemineva suve

koos maal veetnud, päevad ööd läbi kuskil metsis, kuskil heinaküünides, heinasaadudes? Et see poiss oli ilus, tugev ja julge? Et ei ole midagi kaunimat, kui anduda kuskil oja ligidal, kus äsja supeld, kehad alles niisked karastavast veest? Et pärast siis päikse paistel küpseda ja loiduda nagu väiksed salamandrid? Oli see kôik ôige?

Milline kahepoolsus, môtles Ado: ühel pool äärmine naiivsus, lapsikus, süütus ja teisel pool kogemusrikkus ja elutarkus? Kumb on poos ja kumb tôde?

Oli juba ôhtu tulemas, kui väljasôitkond jôudis Imatra sillale.

Hoolimata sellest, et all kaljurankade voodis kosk viskles ja mürises, keerutes tôrvmusti lonte vastu veealuseid kive valgeks vahujahuks, mis asjata vastu voolu tahtsid tôusta, pikenesid sillal olijate varjud väga selgelt ja liikumata üle vee, eksimata selle mässulisest rabelemisest. Pôimlevaist, peksvaist voogudest tuli jahedat ôhku.

Vaadeti kaua nagu paigalemanatult seda pilti. Kui aga teised ära läksid, jäi Alla veel sinna, kumardes üle käsipuu.

Üks üliôpilastest hüüdis:

— Vaadake, vaadake, noor plika kumardab üle elu sügavuste. Oleksin ma kunstnik, küll ma maaliksin seda poosi!

Teine lausus:

— Jah, just poosi. See poos oleks ju hää, kui ta ise seda ei tunneks. Aga ta

pole sugugi naiivne. Ta arvab, et meie oleme fotografi aparaadid. Lähme!

Ado kuulis sellest ainult mône katke kose mühinas.

Tôsi, môtles ta, see plika ei ole naiivne. Muidu ei hindaks ta pooside väärtust. Nüüd aga tunnen, et ta minu pilku enesel tunneb.

Nad jäid jälle teistest maha, kahekesi. Läksid sillalt alla. Istusid suurele graniitkivile ja vaatasid koske siit. Sild inimestega viskas ôhtu päikeses imeliku varjukatte taamalle mustale voolule, mille teraskangalisse toime valgus pildus kuldläikeid. Ligi-nedes kurdusid üksikud tumerohelised niidivihud ja murenesid valgeks vahtveiniks, pôrgates vastu teravaid veealuseid tôkkeid.

Siis oli see kui tuhande uppuja käestik, surmahirmus ülespoole ringutav ja metsikult kisav. Kôige suurem palk oleks sinna visatuna ôlekôrs, mida uppujad kohe tuhandete kätega pôhja vajutavad. See oli kui hiigla madude kari, mürinal edasi sööstuv, mida nähes tardud iseäralisse vôlutulga.

— Tahaks sinna hüpata, ah tahaks vette viskuda! hüüdis Alla.

— Teate, mis teist saaks? Minutit viis hiljem oleks sääl all, tasavees, teist veel môni käsi vôi jalg, kuna pääluu puruneb vastu kaljuseina.

—Ei, niisugust inetut surma ma ei tahaks iialgi!

Kuskilt sigines nende juure väike poiss, pakkus siinkäigu mälestuseks müüa piltpost-kaarte, albumeid, tillukesi pussnuge.

Võtsid omale kõike kaasa.

Siis tõusid ja kõndisid piki kaljulist randa perivett, kuni kosk taltus ja laius siledaks tasaveeks.

Imelik oli see õhtu. Päike rippus juba pedajate ladvul ja vajus aegapidi punaste okste vahele. Taevarand õhetas. Õhus ujus soojuselaineid, mis olid kui eksinud parved nägemata paitusi ning kallistusi.

Ado vaatas neidu õhtuvalguses nagu nägemust, millesse aga ei tohtinud puutuda: väheimast riivamisest oleks nagu kadunud ta eeterlikkus: Alla oleks saanud siis selleks kogenud naiseks, kes teadev on igast liigutusest. Ja nii mitu korda, kui ta ka neiu käest kinni haaras, iga kord tundis ta o m a kätt rohkem kui tema. Põrkas nagu mingi m a s k i vastu.

Alla aga oli vallat ilusast momendist, millesse tahtus ära kaduda ja sulada. Temal oli mingi ebamäärane kartus oma kaasaskäija ees, mingi süüdlustunne, mida nüüd tahtis kaotada poisi vaimustet pilku, ilusasse õhtusse, mis iharust igale poole looritas, ning kose mühinasse, ühetoonilisse, rahustavasse, suigutavasse.

Ühe jämeda männa juures jäid nad seisma.

— Kirjutame siia midagi õige ilusat mälestuseks, igaveseks mälestuseks!

— Kirjutame ühel ajal, teine teisel pool!

— Olgu!

— Üheainsa sõna, selle, mis kõige ilusam!

Noad koorisid tüvelt krobelise korra ning laskusid siis vaikpehmesse mähka.

„Amor“ ilmus ühele poole, „Alla“ teisele. Noormees tundis kipitust omast avameelsusest. Mis oli see amor siis, kas „armastus“ vôi „mind armastakse“?

— Teie armastate siis armastust enam kui inimesi?

— Jah! vastas neid.

— Ja siis armastate ka seda, et teid armastakse?

— Mis selles siis halba on, see on ju nii ilus!

Õhukese gaasülikonna hillerdes tuules oli ta siia jooksnud, kôige kaugemalle vette ulatavale kaljule laialipillat karide rägastikus ja nüüd sirutas ta käsivarred kôrgelle nagu lilled päikse poole ning laulis oma armsamat laulu: Griegi Jag elsker dig...

Laulu kuulis ta veel poolärkvel. Oli paljad käsivarred üle padja sirutanud, läbi sängi vôrede päiksepaistesse.

Valguse raskus rusus silmalauge: neid oli valus lahti teha. Kuid siiski ihar ja magus oli lasta kiirtes supelda kaela, noori rindu ning paljaid käsivarsi. See oli aistiline nauding, kui vastu valget sôrmeääred näisid läbipaistvad, vôi kui môni kôditav kiir ootamata läbi puges särgi pitsiaugust.

Alla tuba oli harilik üliôpilase üürituba: kitsas, pikk, vähe möbleerit. Kummutil peegli all olid lôhnaôli pudelid, puudrikarbid, küüntepuhastuse riistad ja muud toalettasjad, ning nende ligidal must väike kastike, milles aset

olid leidnud igasugu amuletid ja mälestusmärgid: närbinud ôied, kallimad kirjad, môni paelake, paberitükike, sôidupilet.

Iseäranis torkas toas silma alastuse rohkus: voodi kohal rippus reproduktsioon Stycka maalist — noor keha, hetäärlisis silmis häbelikult avatlev läige, kuna sirgunud käed parajasti tumelilla loori olid hôljutamas üle rindade pakitseva ihu; siin sääl seinal môni samalaadiline postkaart ja laual laiali terve kuhi kaarte kehadega. Oleks Alla rikkam olnud, oleks omale muretsenud Rodin'i Suudluse, mida nüüd ainult jäljenduses maitses. Terve tuba oleks pidanud olema paganlik ihutempel, püha ja ülev, ning ta ristiks selle toa — suudlustoaks.

Nii lamada päiksepaistes, süüa shokolaadi rummiga, vahete vahel lugeda „Dorian Gray näopilti", mitte millegi üle môelda, ainult rôômu tunda omast olemisest, krüsanteemist vaasis, lôhnapudelist jaapani aroomiga, jah, isegi kohvist, mida perenaine voodi ääre lauale toob. . .

Korraga kuulis, et keegi kônnib akna all mööda kitsast lauda. Kes see vôiks olla? Piimamees? Ei, selle säärsaapalised asted oleksid rasked nagu tôrred piimakeldris. Postiljon? Jah, nobedad asted, mis südame alati panevad pôksuma!

Perenaine ulatas sängi sinkja ümbriku rohelise tindiga.

Avas pika, pika kirja. Selles oli kôike— sentimentaalsusest vägitegudeni kaevikus, mille kohal kuulid vinguvad kui sääsed ja shrap-

nellid teevad viimse päeva kisa. Kuidas see punapôsk küll kartulivaos pôônab, küll mudas sipleb nagu kärbes liimipaberil! Ja siis tuleb ta säält puhkuselle. Oo, homme juba! Homme siin!

Kôlisteti uuesti. Siis koputeti uksele.

Kui Ado neidu läks teretama, andis see vaiba ääre alt viis pikka ilusat sôrme. Siis sündis riidepanek nagu ikka: Ado selg käändi voodi poole ja poisile anti raamat kätte.

See oli Balmonti luuletuskogu.

Kuni Alla end toaleteeris, luges noormees hulga luuletusi ette. Viimaks jäi peatama ühe „Näkineid" nimelise juures.

— See on üks ilusamaist selles kogus. Kuulake!

— Ja see teile meeldib! Poiss tundis, kuidas neid selja taga suured silmad tegi.

— Jah, tore luuletus! Ja see näkineid on ka ise väga huvitav!

— Huvitav, huvitav! Noh nüüd saite sôna, mida ma teilt ei uskunud! Kas vôib veel sôna olla, mis nii ... Tôesti, seda ma ei uskunud teist!

Esialgu ei saanud Ado aru, miks see sôna neidu nii närveldas. Siis môistis. Et see nii teravalt oli lausut, pani poisi piinlema.

See pikk, kôhn ja tumesilmaline noormees Ado tungis iseäraliselt Alla hinge kurudesse, nii et ta vahel tôsiselt pani kartma. Imelikud olid ta silmad: vahel pôles neis vôigas, avatlev, däämonlik tuli, vahel paistis neis väljakannatamata pôlgus, haavav, mida

tahab eemalle tôrjuda kôigi naiseliste avatlusabinôudega. Kui mônikord seda poissi uulitsal silmas, käis pôlvist läbi nôrgestav tuksatus ning käik, liiked said seotuks. Mitte kord ei olnud Alla mööda käinud sellest majast, kus Ado elas: teadis isegi, et kôrval korteris elab noor neid, kes ühelt üliôpilaselt ladina keele tunde vôtab, sest ega nad muidu ei istuks määrat tunni ajal teine teisel pool lauda, ja mis tunde muud vôiks üks neiu noormehelt vôtta. Vahest teaatris, seltskonnas kokku puutudes vältis Alla noormehe pilke. Vestlusel ei löönud silmigi üles, tundes imelikku argust ja ühtlasi seda, kuidas säärane tagasihoid, allaheit môjub. Aga säälsamas raputas enesest väheimagi aldumuse, välja sirutes oma uhke, nôtke keha trotsivalt, etteheitvalt, kôrgilt nôjates kuhugi sohva leenile, ja alumisi lauge ironiseerivalt üles tôstes naeris katkenud naeru, pildudes kui raheteri vastu plekki. Vahel haaras, nagu nüüd, kinni mônest kogemata poetet sônast, et siis seda ümber hinnates pilke ja teravusega tagasi visata ning sellega meeli segada otsekui kättemaksuks.

Aga kui Alla oli enese riide pannud, Ado end ümber pöörnud, sai meeleolu teisemaks kui selja taga. Neid kostitas poissi kôigega, mis tal oli käepärast, andis talle nuusutada uusi lôhnaôlisid, lilli vaasis, vôi näitas talle uusi postkaarte vôi äärekest värskest kirjast rohelise tindiga.

Jah, ta vôib nüüd otsagi vaadata, ilma et kartust tunneks.

Nad vestsid kaua ja elavalt tühjast-tähjast võidu varblaste sädistusega räästa all, läbi avat akna.

Aga vahel, saades hajameelseks, hüpates ühelt ainelt teisele, tõusis neid ja otsis midagi sahtlist, soris kaarte ning raamatuid. Siis hangusid need liigutused mingi tarretusasendiks, nagu selleks, et neid kogemata kujunenud, gratsiööse poose saadaks maitsta.

Nii unustas neid enese aknalauale, kummuti ääre, üle lillevaasi. Otsib, otsib midagi raamaturiiulilt ja jääb nii istuma. Sõrmegi pistab suhu.

Tajudes seda artistlikku joont, shesti ilu teadvust neiu juures, erutus Ado, sest mängida naiivsust — seda olid need võet asendid ja liiked, — oli hädaohtlikuim mäng. Ka Alla taipas seda vaevalt tunduvat tunnetevirvet Ado juures instinktiivselt ja nüüd oli kogu olemine kui tants nööril: väikene vääratus, vaevalt tunda ant tõsielu, otsekohene, varjamatu, mängimatu, ja kõik on kokku varisenud.

Tihti hiilisid nad teine teist otsekui kiskjad loomad, tihti algas sõnademäng, vahel nii hädaohtlikult üdini tungiv kui kuum vesi õrna hamba närvini. Siis aga taandus kõik, saades süütuks ja igapäevaseks nagu käimine, söömine, istumine.

Varsti läksid nad välja, et üheskoos hulkuda linna ilusamail kohil, kunstinäitusil, muuseumides, nagu seda sagedasti olid teinud. Ado

arvas, et mõlemaid kuidagi ühte seob kunsti austus: tundsid end teine teisele palju ligemal olevat, kui kontserdil vaimustusid mõnest viiulimängijast või klaverikunstnikust.

Pärastised harutusedki läbielat kontserdist tõstid neid häässe tuiju. Mõlemalle meeldis kõige enam põhjamaa muusika, eriti Grieg, Sibelius.

Tihti kõnelesid nad plastilisest tantsust, mis nende arust ülem kunst oli.

— Oo, ma võin hulluks minna joovastusest, mis mulle tants annab. Nii Duncan, Preobrashenskaja, Pavlova . . . Ah see viimane, näituseks! Kuidas ta enese ära võidab, üles õhku tõuseb, maa pääle jättes ainult suure varba tibatillukese küüne, kuidas ta kaasa viib, vaimustab, südamest, hingest läbi käib! Oi, seda ei saa sõnadega öelda!

— Millal teie neid nägite?

— Ei, vastas Alla, ise ma küll pole veel neist ühtki näinud. Aga ajalehist olen nende üle lugenud. Ja see oli midagi imeilusat, mis sääl kirjuteti; see pani mind kohe joovastusse.

Abstratne kujutelm kunstist, selle mõte ja mõiste vaimustas Allat. Päälegi, see arusaamine kunstist sugenes alati siis, kui kunstis oli tegemist inimesega, või kui kunsti esemeks oli inimene, iseäranis tema erootiline külg.

Elu, ilu, kunst oli talle tõtt-öelda erootika kolm palge.

Naine ei tunne muud kunsti kui erootilist ja selleski ainult erootikat, see oletus muutus Ados veendumuseks, kui nad nüüd jalutuskäigu tegid läbi Ermitaashi.

Siin seisatasid kôige päält Amor ja Psyche kogukuju ees.

— Ah, kui ilusad kehavormid! Kujud nagu elus!

Skulptuur näis Allale meeldivat, peaaegu väljavôtteta. Seisatasid kaua raidkujude ees, kuna Alla üksikute kehade proportsioone môôtis, mônel leides liig paksud jalad olevat, teisel jälle liig lühikesed.

Maalidesaalides selle vastu oli vähe, mida vaadata. Cranachi madonnadel puudusid ripsmed. Ja oi, kuidas talle meeldivad pikad mustad ripsmed, mis varju heidaksid näole! Ei, Cranach ei oska maalida! Päälegi, üsna ebaloomulikud need liig pikad sôrmed.

Ja need? Mis rasvavôllid need olgu? Rubensi naised. Ja see olla ilus? See vôida kellelegi meeldida? Vahest ehk Adolegi? Vaadaku, kuidas sääl nende naiste sôrmeküüned eespoolt laiemaks lähevad, kuna ju kitsad küüned on palju kaunimad.

Rembrandti Danae. Milline hirmus naine! Mis puusad! Kui pakud. Ega see meeldi ju?

Läbi käinud suur hulk saale, tulid lôpuks Hispaania saali, kus väsinult istusid punaselle sohvale. Piltide ees jäi seisma ja vaatlema hulk inimesi. Oli huvitav tähele panna nende nägusid, nende kunsti tajumise avaldusi. Alla vaatles enamasti huvitetult riietet naisi, nende frisuure, kleidimoode ning

kingi, kiites ühede kehavolüümi, arvustes teiste omi.

See oli täiesti üks kriteerium, Ado leidis, et egoistlikki, millega Alla hindas inimesi ja kunstitöid, pärit maniküüride, pediküüride ning moelehte ajajärgust. Nüüd tuletas Ado meele, et kontsertideski oli Allale enam meeldinud viiulikunstnik ise kui see, mis ta ette kandis. Ja ettekantavast ainult see, mis suigutas magusasse iharusse, unistusse armastusest.

Oodake, oodake, mõtles Ado, just kiuste ei taha ma ideaaliks lugeda teie keha, pikka, ahtakest, looklevat! Oo, sada korda enam meeldivad mulle terved naised, kelle pakkjalad on valmis kogu maailma pattu kandma põrgu väravateni ja kelle rubenslikud käsivarred võivad teid, kõhnu naisi, kümme üles tõsta, teid, kolmepuudalisi! Vahest on minu ideaal just naeratav, punane rasvapõsk, mis näos silmad ahendab, see kumer üsk, millest võivad idaneda kümned kõvalihakselised suguharud, või need juustevihud, mis rasketena alla langevad kui valminud viljad? Ja olgu labajalg suur kui takjaleht! Ja miks ei või sõrmed olla ülipikad ning ülipeened kui vahaküünlad? Ja küüned laiad kui tulukesed nende otsas?

Adole ligines siis ka elu däämon, arg nagu varas ja irooniline kui Mefisto:

—Vaadake, Alla, seda usumäratsejat, kellele puss rindu torgatakse. Ei tea, kas ta pika mantli all ka pükse peaks olema? Oleks kole, kui tal neid ei oleks. Vene

pappidel on vähemalt pika säärega saapad . . . Ja too latern, maas põlev; ega selles küll muud ei põle, kui loomarasv, sest petrooleumi siis vist ei olnud. Aga õigust öelda, mulle meeldivad elektrilambid kõige paremini . . .

Juba tuli halli riietet muumiast-teener kellukesega märku andma, et oleks aeg lahkuda. Tuli uuesti alla minna mööda pikka treppi kahe läikiva seina vahelt, mille värv on kui hangunud vaniljekaste roosamannaliste vöötidega.

Kui nad mööda Neeva kallast kõndisid, tuletas Alla jälle midagi meele sellest poisist, kes sõjaväljal. Kuid Adot see ei huvitanud. Aga kes küll teab, võib ju ka kord aeg tulla, kui kõrvalkäija sõnad suureks paisuvad ja noormehe närvidel hakkavad klimberdama armukadeduse noote.

Alla südames pakitses midagi, kuid siis otsustas: Ado ei tohi igatahes ohvitseriga kokku puutuda, ega teadagi tema siiatulekust.

— Homme ega ligemail päivil ma teiega kokku ei saa, lausus Alla kurvalt.

— Miks? Sõidate ära? Valmistate eksamite vastu?

— Jah, mul tuleb ära sõita. Sain hommiku kirja, et ema haige on.

Kui leitnant teisel päeval oma reisiväsimuse Alla voodis oli välja puhanud, läksid mõlemad välja jalutama.

Miskipärast on sellest punapôskisest ohvitserist saanud unine olevus, kes mind kohtleb nagu ei tea kes ma oleksin, mõtles Alla.

Pikk ja sirge oli see poiss, pehmed vurruudemed kõditasid ergutavalt suudlustes, kuid nüüd paistis näost mingi tardunud üleolek, esialgu küll vallutav, pärast aga vastikuksminev.

See oli kui abielulase panetanud magusus oma kõrval tunda seda, kes sinu himudelle ja soovidelle vastu tuleb, olgu need millised tahes.

Ja mis blaseerumusega oli ta voodist tõustes peegli ette läinud, sääl haigutanud! Nagu oleks Alla elutu mööbel.

Kõige päält, otsigu noormees omale ise korter, nüüd ei saa ta kui ennemini teda oma juures ööd lasta olla, sest eksamid ja nõnda edasi.

Leitnant oli ka sellele kerge järele andma, ilma et oleks võõrastust tunnud sarnase kohtlemise vastu.

See õrgutas veel enam Allat. Juhtis juttu Imatra reisi poole, suurendes kõike Ado ja enda vahekorras, kiites selle peent arusaamist, raffineeritust, vaimustusega koguni jutustes selle maitsest, selle tumedaist silmist.

Vähehaaval hakkas leitnant ka asja vastu huvitust tundma, üht ja teist pärima. Ometi, ometi, mõtles rõõmuga Alla.

Ja ikka rohkem hakkas ta omadusi kiitma, mis üliõpilasel olla ning mis ohvitseril puududa.

Nii hää oli ühe ees üht, teise ees teist ülistada ja katsuda üht meest teise vastu üles kiivata.

Hiljem ohvitseriga uulitsal jalutes nägi Alla järsku eemal, teisel pool prospekti, Ado kuju. Jah see ta oli: hall palit ja hall kaabu.

Kuum viirg jooksis läbi keha. Tundis käsivarrel leitnandi käe pigistust. Jah, kõige parem mõne kaupluse akna juure seisma jääda, ega siis seljast nii kergesti ära ei tunne.

Õnneks oli see lillekauplus.

— Mine, ole hää, siia sisse ja too mulle üks punane roos. Aga mine alla keldri, sääl on ilusamad. Ma ootan seni.

Kui ohvitser kauplusse läks, jäi Alla akna juure seisma.

Ado oli aga juba üle prospekti tulnud:

— Noh, siin, ega polegi ära sõitnud?

— Pidin sõitma, aga sain uue kirja, et ema paraneb juba.

Alla lõi silmad läbi aknaruudu. Sees oli palju inimesi, nii võis veel kõik hästi minna. Aga iga silmapilk oli kallis.

— Aga nüüd vabandate mind, ma ruttan. Homme astun teie poole, kõneleme pikemalt.

— Kuhu poole? Ah sinna, pole viga, ma lähen ka sinna poole.

Alla oli kui tulistel sütel.

— Hää küll. Aga kui tahate pai poiss olla, minge enne siia lillekauplusesse ja ostke mulle punane roos. Ah, kahju, see kõige ilusam on just praegu ära ostet. Aga minge alla keldri, sääl on õige, õige suur väljavalik.

Soo, nüüd on paras aeg ära kaduda. Ruttas tagasivaatamata trammile, sai kuidagi veel käepidemest kinni haarata.

Teisel päeval ootas Ado kogu päeva neidu oma poole. Juba hämarduses astus see üle ukse.

— Andke kôigepäält andeks, et mind enam lillekaupluse juurest ei leidnud.

— Ei, teie peate mind vabandama. Teadsin, et teil rutt on, aga all oli väga palju inimesi ja ühe ohvitseriga läksime ühe punase roosi pärast peaaegu kiskuma, sest üksainus suur tumepunane oli veel järele jäänud. Niisugune piimahabe!

— Hahaha. Ja kuhu see roos jäi?

— Lôpuks andsin järele. Kes teab, millise kokoti rinnal see vôib nüüd olla!

Neid tômbas mustad nahkkindad käest, vabastes säält pikad valged sôrmed peente läikivate küüntega ja sirutas need teretuseks.

— Siis veel. Lubasin teile midagi pikemalt seletada. Aga nüüd tuleb välja, et see oli lihtne fraas.

— Teil on ju kôik puha fraas. Aga omakorda on mul teile midagi seletada. Selleks teen visiidi teile homme.

Mis see pidi olema, sellest ei teadnud Ado isegi midagi. Aga nii tundus.

Ah, ma aiman midagi!

Mida siis ôieti aimate? Ei, ei see on hoopis midagi muud!

— Muud? On see siis midagi paha? Tôsist? Ha-ha-ha! Mina ja tôsist? See oleks alles naljakas. Aga kes sellesse veel on segat?

Mis selle pääle vastata? Aga las hargub! Las vôrsub legend!

— Veel üks kolmas!

Nüüd ta teab, teab, ehmatas Alla.

— Ja rohkem mitte? Siis ei ole see, mis mina arvan.

— On neli, aga vôib ju enam olla. Aga see ei puutu asjasse. Homme räägin aga teile midagi ootamatut ja imelikku.

— Mis see küll vôiks olla? Ei tea tôesti mitte. Ah, siiski. Kas see vôiks tôesti olla? Ja just nüüd! Noh, see oleks alles pöörane. Ajaksin suu tôesti ammuli. See oleks alles nali, ei tragikomöödia. Vôiksin enese surnuks naerda.

— Ja tôesti, teie arvate seda?

— Mida, mida? Teie ei vôi seda arvata. Mida, öelge!

— Tean mis arvate.

— Noh, see oleks imelik, kui te seda teaksite!

— Vôin pää anda, et tean. Me môtleme ühte ja sedasama.

Sônademäng, vastastikku provotseeriv, läheb sama rada edasi.

— Vôiksin pää anda, et sedasama môtlite, mis minagi nüüd môtlin. Tahate ütlen!

— Öelge!

— Aga môelge, see oleks teile väga piinlik, kui seda praegu ütleksin.

— Jah õige. Ärge parem öelge.

— Näete, ongi nii. Ei mingit kahtlust.

— Kui te homme seda tõesti mõtlete teha, ma ei tea siis mis teha. Naeraksin teid lihtsalt välja!

— Ja teie võtate julguse tõesti minust nii mõelda!

See oli juba vihaga öeld. Alla kallas vähe rahustust sekka:

— Eks ole imelik, et iial seda teada ei saa, mis kumbki mõtles. Ma ei teaks tõesti, mis teha, kui see tõsine küsimus, mida homme tahate puudutada, seesama oleks. Aga teie ei tea, mis mina mõtlin. Praegu võite te hoopis muud mõelda ja sellest kõnelda, aga homme räägite just seda, mis mina nüüd mõtlen.

— Ei, võite kindel olla, et see mõte just sarnane on. Kõik mis olete kõnelnud, kindlustas mind ainult ses veendumuses. Hämmastab ainult üks asi, kuidas võisite niisuguselie arvamisele tulla. Olen ma selleks kuidagi põhjust annud?

— Ei tea, aga ma arvasin... Mõnest asjaolust... Teinekord...

Jumalagajätul:

— Homme ootan teid. Selle küsimuse räägite siis mulle? On see vahest nii tõsine ja traagiline, et me pärast seda kättki ei anna?

See oli lausut naljatoonil, kuna käsi lävel jumalagajätuks sirgus.

— Võib ka olla, et pärast seda kätt ei anna. Kes teab, mis veel võib tulla,

lausus Ado pikkamisi, järele trepist alla astujalle.

Siis keeras välise ukse lukku, tuli tuppa ja pani paberossi suitsema. Jäi siis seisma kesk tuba ja pahvatas naerma.

Homme läheb ta tôepoolest sinna, paneb enne pika kuue selga, ostab samast lillekauplusest kimbu valgeid roose ja neitsi ette pôlvili langedes hüüab armusônu, mis pärit kôige paremast südame käsiraamatust, ja palub siis jumalanna kätt igaveseks teekonnaks läbi selle maailma hädaoru.

Ja siis korraga:

— Teie! Teie! Teie vôisite uskuda, vôisite silmapilgukski julgeda seda môelda, seda aimata... Teie, kes täis valet... On siis teie enesearvamine nii suur, et arvate, nagu poleks teil mingi maski ees? Vihkan teid! Seda tulin teile ütlema! Ma ei salli teid, pôlgan teid! Kas kuulete? Vihkan teie kôveraid juukseid, teie öökulli nägu väikese tömbi ninaga nagu teekannu tibi! Vihkan teie pikka vedurjat keha! Teie väikest pääaju, mis on tühi ja aitamatu nagu tükk molluskit! Vihkan teie kleite, mis tahavad olla veel lühikesed ning noored, kuid on teie seljas lohakad, inetud ja vanad! Vihkan teie häält, kui te lause lôpul sônu pikaks venitate ja selle iseäraldusega koketeerite! Teie kunstimaitset, teie estetismi, mida teile ette dikteerib teie väiklane erootiline instinkt! Teie naiivsuse poseerimist, teie elutarkust, millele asjata nooruse ja oskamatuse näokatte ette tômbate!

Vihkan puudritki, mida vahel pikuti nina olete tômmanud! Vihkan teie tubagi, kitsast ja tühja, raamatuteta ja vaimuta! Vihkan teie poose leentoolis, sohval vôi sängis, kui omad pikad jalad enese alla kogute ja siis arvate, et väike tütarlaps olete! Vihkan teie väikseid jalgu mustis lakkkingis ja teie ilusaid sôrmi, mis tindiga määrit! Vihkan teie nalja ja naeru, teie elevelolekut ja vaimustust tühjast-tühjast, millesse ma sugugi ei usu. Vihkan teie ninatarka iseteadvust ja lapsikust, mis teid vanastab!

Vihkan teid päälaest jalatallani!

Nii lausub ta sääl.

Aga mis teeks plika? See elu komödiant?

Aamen, ütleks ta selle tiraadi lôppu ja hakkaks siis naerma suure häälega: bis, bis, karjuks ta käteplagina vahel.

Koju jôudes leidis Alla oma leitnandi eest. Vôttis tema vastu külmalt, ükskôikselt, kuigi ohvitser sellest midagi välja ei teinud. See äritas Allat veel enam: siis nii sügavalle on sôprus sööbinud, et ôigus on familjäärne olla!

Suurest teemasinast teevett klaasi valades, hüüdis Alla:

— Tead, mulle näib, et sa sääl sôjas sugugi naisi pole näinud. Oled olnud päris pai poiss, oma ette laskekraavis istunud ja ainult minust unistanud . . .

— Kuidas sa nii vôid arvata?

— Ei, ei, võib olla, see tuleb ka sellest, et ma hakkan juba suureks saama, targaks, oi, kui targaks, ja sellepärast näibki see nii olevat.

— Mis näib nii olevat?

— Et sa rumal oled! Ei, ära nüüd pahaseks saa. Aga tõesti, paar aastat elada ilma kontsertideta, raamatuteta, kunstinäitusteta . . . See mõjub ikka ka. Eks? Sääl võib lõpuks päris karupojaks muutuda.

Leitnant tundis, kuidas puna näkku tõusis. Aga neid jatkas endisel toonil:

— Tunnen, et olen sinust nagu pikemaks kasvanud. Oo, kuidas mind, näituseks, filosoofia huvitab! Aga ega see sind ei huvita? Aga mina? Istun vahel leentoolis, jalad oma alla tõmmat, nagu mõni väike kategooriline imperatiiv, loen ja mõtlen, mõtlen ja loen. Ja korraga avab end uus ilm, täiesti uus, ilus ja enneolematu! Ma armastan siis loetavat filosoofilist raamatut nii kui mõnda shokolaadi rummiga, panen ööseks selle raamatu koguni padja alla. Räägiksin sulle palju, palju kõigest, monadoloogiast näituseks, aga sa ei mõistaks mind.

— Jäta oma munade loogika. Tark naine on ikka vastik. Naine peab rumal olema ja ilus. See on kõik. Ja kui ma sulle õige ütlen, siis ei ole frondil see elu sugugi mitte nii kõle, nagu arvad. Ma ei lobise sulle kirjades aga nii palju, kui sina oma raffineerit noormehist oma kirjades oled kirjutanud. Ja kui sa õige tahad teada saada, siis ütlen sulle, et mõni poola naine oma kirega kõige filosoofilisemad hetäärid üle lööb.

— Sa eksid, kui arvad, et mina sind kuidagi tahan kinni hoida. Vôid minu pärast oma poola naistega hundiratast lüüa, kui soovid!

Nii äritid nad teine teist vastastikku. Vähemalt tänaseks ei vôidud enam meeleolu paranda.

Kui Alla oma senise parema sôbra oli ära saatnud, haaras teda kurbus, mahajäetus. Kuhu olid jäänud endised ajad, rahulikud, muretumad, ônnelikud, mil ei olnud kahtlusi ega etteheiteid!

Ja milleks see kôik?

Mis sundis Allat nii hoolimatu olema? Vôib olla sôidab see poiss veel ära, ilma et tagasi tuleks?

Järgmise hommiku preluudium oli samuti minoorne. Juba pool tundi käis Alla tramvai peatuspaiga kohal oma maja ligidal, oodates ärevuses Adot. Mis ütleb see? Vahest lôpeb temagagi vahekord? Vahest aga ümberpöördult? . . .

Käis edasitagasi, väikesil sammel, närvilisil ja sihituil, tôsidus silmis.

Aga hääks ennustuseks tundus Ado kerge naeratus. Siiski sellest ei môiganud, et lahti harutada tôsiduse keerdsôlme.

Ja nii vaikisid môlemad.

Tuppa astudes peaaegu kartsid teine teist, siis aga said offitsiaalseks, nagu oleks kumki tulnud, kellelegi tegema mônda ametlikku visiiti.

— Olge hää, võtke istet!

— Tänan!

Ja kummalgi sugenes tunne, et ei teadnud kuhu end ära panna.

Järsku nägi Ado raamaturiiulil vaasis suure tumepunase roosi, just samasuguse, kui ta eile oli tahtnud osta. Ja nüüd oli tal järsku kõik selge. Vaevalt suutis end vaol hoida:

— Ah nii! Nüüd alles saan asjast aru!

Alla kahvatas veidi ja tooli leenile nõjates vahtis kogu aeg teravalt ühte punkti oma ette, kuna Ado tema näolt tahtis midagi välja lugeda.

Öö peaaegu magamata, oli Alla nüüd kahvatum harilikust. Liig aredalt eraldus valge puudri juga, mis veet pikuti ta pisikest kapriisi nina.

See oli imelikult uus pilt, millena Ado nüüd neidu nägi. Tema tõsine? Tema kurb? Tema kord ta ise, mitte ainult mask? Mitte mänglev, pateetiline, optimistlik?

Arad silmad fikseerisid ikka veel ühte kohta, pikad mängivad sõrmed olid jäänud korraga vait ja raskemeelseks.

Oli kui vaasist välja langenud lill. Abitu. Naergi oleks nüüd tundunud kõverdusena.

Nüüd haaras ta laualt noa, Imatralt tood pussnoa, ja hakkas sellega mängima. Siis torkis selle otsaga oma käenahka.

Pistab veerandtolli võrra pöidla ja nimetissõrme vahele ihhu, silmi pilgutamata ning kulme kortsutamata. Valgest nahast immit-

seva vere imeb kohe ära. Ja siis hakkab haava ümbert nahka koorima, mis on kinni nagu pajukoor enne kevadet.

Kui ta sääl nii istus oma ette, vaikivana, jalad üles toolile tômmat, käes nuga, vaadates ainult nülitavat kohta, tuli ta Adole ette nagu igavesti kodutu, hulkuja, kellel ei ole sadamat, kelle tunded ôhus lendavad liblikutena, leidmata kedagi-midagi.

Pää oli veel madalamale vajunud, ja Ado nägi äkki, et haavale langes helmes, ümargune, suur ja läbipaistev.

— Nii saate veel verekihvtituse, mu preili!

— Mis sellest! See jääb nii kui nii igaveseks mälestuseks.

Ado lôi pilgu mustale sahtlile kummutil: need sääl olid igatahes vähem kestvad mälestused kui see arm nimetissôrme ja pöidla vahel.

— Aga miks siis igaveseks mälestuseks? Mis lahkuminekut te valmistate siis?

— Seda valmistate teie, mitte mina. Ega tea, mis eile môtlite. Midagi muud see igatahes olla ei vôi. Nüüd veel...

Nüüd vôib siiski hingele vähe ligemalle tulla, môtles Ado.

— Minu arvates vôiks asi just ümberpöördult kujuneda...

— Ümberpöördult? Hahaha!

Alla sai korraga rôômsaks. Mähkis taskurätiku haava ümber, tôstis niisked silmad üles ja naeris edasi nagu seks, et silmi niis-

kuselle naerus põhjendust leida. Naeruga ühes tuli iroonia:

— Aga ma ütlin ju teile eile, et ma siis teid välja naeran. Teie ei uskunud. Ah, oleks mu poiss praegu siin, see tragi ohvitser, see kutsuks teid otsekohe kahevõitlusele. Mu poiss ütleb, et ta kord versta kauguselt talu hoovist kuke maha lasknud. Mina tuleksin teile sekundandiks. Ma halastaksin teie pääle ja nõuaksin, et peate teine teist sihtima mitte vähem kui kahe versta tagant, sest muidu laseksite lõpuks teine teise maha ja kes mulle siis veel lillekauplusest roose ostab. Hahaha! Nonoh, ärge saage jälle nii tõsiseks. Ei, ei, mina ise lasen enese maha, olge selles kindel. Või võtaksin mürki, sest seda on mul küllalt tagavaras.

See oli nii pehme ja naiivse tooniga lausut, nagu oleks seda teinud laps mängides, kellele kõik see lõpuks tõsi tahab olla.

Ei, sellele irooniale ei oskaks Ado midagi omalt poolt vastu seada. Eilne sapinegi osa plaanitsetavast tunnustusest oleks praegu lahja. Nii palju kui ka noormees midagi omalt poolt tahtis salvata, kõik oli nõrk. Ta ei saanud kuidagi end sedavõrd pingutada, et Allalt maski eest kiskuda. Viimaks hüüdis ometi:

— Naerge nii palju kui tahate! Naer on ju ikka hää kaitsesoomus. Aga teate, mida ma tulin teie juure ütlema? Kõigepäält seda, et ma enam ei usu ühessegi teie sõnasse. Teie olete lihtsalt hale, kui oma

lapsikust minu ees poseerite, teie elutark, palju kogenud, inetu naine! Seda tahtsin teile öelda ja veel, et nüüd vôite oma poisi ilma eksitamata igasse lillepoodi saata!

Tôusis, riietas end, tôstis kübarat ja läks. Ei ühtki sôna rohkem.

Nüüd olid nad siis môlemad läinud. Nii parem kui pahem käsi oli tühi. Aga hiina kett pôimub edasi: ohvitser haarab valsiks poola môisniku tütre käe, ning üliôpilane hakkab mône väikevenelase käsivarrest kinni. Ja siis tuleb môni teine poolakat tantsitama, ning väikevenelane hôljub kolmandaga. Nii edasi. Lôpmatuseni.

Alla tundis enese kesk seda tantsusaali üksi olevat. Môlemad käed oli ta vabaks lasknud ja tantsuringist välja astunud.

Vôi hakata uusi lülisid vaatama? Ei, ei. See vene üliôpilane, kellega rongis tuttavaks saanud, on liig ilmamureline ja ônnetu. See salkkond eesti üliôpilasi, kes ta ümber hulkunud, on igav. Ja ükski ei saa elust nii aru, kuidas Alla tahab.

Kôik nad urgitsevad hinge kallal. Nagu nüüdki need poisid. Üks kôrvetab tulise oraga. Ja teine kôrvetab. Ning kôrvetad ise kôiki. Ja siis läheb igaüks ise nurka, hing haige, meel pahane. Ja elu on korraga tühi.

Jälle kangastus tulevik silmi ette. Ôpid ja ôpid, ning siis lähed, kimp kaustikuid kaenlas, kortsunud näoga ja külmenud ke-

haga, lapsi õpetama. Ja oled ise nii inetu, nii inetu.

Mis Ado oli öelnud? Inetu? Inetu!

Asus peegli ette ja sukeldas sellesse.

Sasis ja keerdu löönud juustekiharad ringlid ümber otsaesise ilma läiketa. Nagu jõhvid, karedad ja jämedad. Silmade magamata ja punaste ümber oli märgata väikesi kortse. Otsaesist põigitid puudri alt kolm õige aredat joont. Kaelalgi märkas midagi sellesarnast, mis veel kõige hirmsam.

Meele tuli Dorian Gray näopilt. Oo, kui see peegel oleks võimas endasse imema vanaduse, inetused, mis päev päevalt juure tulevad, ja kui ise edasi elaksid alati noorena, lustilisena, kergehingelisena, jah, kergehingelisena!

Aga nüüd oled maha jäet, nurka visat. Nagu tarbetu, katkilööd mängukann. Ja päälegi tulemas veel, et sul pole enam õigust tunduda noor, sest oled täiskasvanud, pead olema viisakas, ei saa naerda kui palju tahad, ei saa jalgu oma alla tõmmata ega selga looka painutada nagu greeka tantsijannad vaasidel . . .

Kas ei oleks surm, ilus surm praegu kaunim, kui inetu elu edasivedamine?

Ettevaatlikult avas kummutil oma väikese mälestuslaeka. Siin olid kuivanud lilled, mälestustega seot kirjakesed, terve mineviku päevaraamat . . .

Ja siin oli pudelike, alati kaasas olev, imeliku magama uinutava rohuga.

Aga ei! Nii enda ette, ilma toreda liigutuseta, uhke shestita ta oma elu käest ei anna.

Uhkelt surra, näidelda isegi surma, see on ülesanne, väärt et elada!

Tôusis kähku ja läks välja, uulitsalle.

See shest, see shest!

Palju takistas teda publikum: seda oli liig palju. See rühmus vaateakende all, tuli vastu ning kôrvaldas ta jalgteelt, kust voorimehed omapuhku minema ähvardid.

Liikus selles massis iseteadvalt, käed palitu taskus, huuled kokku pigistet, nagu see, kel oma kindel eesmärk. Tundis enesel teatava ôigusegi olevat inimesi teelt kôrvale tôugata ilma vabandamata.

Sest tema oli see, kes enesega hirmust môtet kaasas kannab nagu lôhkepommi. Kui nad seda teaks, kui nad teaks, nad püüaksid ta kinni. Aga môte on kinnipüüdmatu. Seda ei osanud keegi ta näolt üles lugeda.

Jôudis viimaks Isaaki kiriku juure.

Mida kôrgemalle ta tôusis mööda kôverduvaid, laiu, külmi treppe, seda enam kadus usk enese jôusse, mille asemelle aga teine tahe tuli, teine soov, esialgu küll ebamäärasena ja häbelikuna, iha kujutlustes läbi elada momenti, mil ta saab sisu panna, kas vôi ainult aimatava, ülevalt alla viskumise shesti.

Kui esimesele katuselle jôudis, oli ta juba väsinud. Plekist maastik ümberringi môjus viirastavalt. Kuid palju ta siin ümber ei vaadanud, et aga jôuda sihile. Astus siis

mööda kitsast lauda üle katuse pleki, väikesest uksest sisse, et kitsamaid treppe käia.

Kupli tugipalgid ristlid hiigla katuse all tolmus hahkjatena.

Veel väike püsttrepp, peaaegu redel ja siis oled luugist väljas, mis end avab kitsalle torni ümberkäigu platsile, raudvôre sees.

Pää oli uimane, süda kloppis ülesronimisest. Môtted ei töötanud. Keha oli muutunud mingi elutuks asjaks, mis enam midagi ei tunne.

Pôhja tuul puhus valjusti ümber torni, nii et neiul tuli kübarat pääs kinni hoida. Pärast aga vôttis selle pääst ja hoidis käes.

Ta oli täiesti üksi, sest saatja oli alla jäänud tuule varju.

Iseäralik joobumus valdas teda, allaviske ihar eelmaitse. Ei ole vist midagi magusamat, kui esimesed silmapilgud, kui läbi ôhu lendad, alles veel meelemôistusel.

Vaatas üle vôre ääre alla. Torni kullat kuppel paisus igal pool ette, nagu oleks ta raskejalgne. Mööda säravat hiiglakere jooksid pikad vöödid ja kadusid kuhugi alla.

Alla kangutas rôo varbu. Raudpulgad ei nôtkunudki ôrnade sôrmede all. Kuidas siis end alla visata? Üle hüpata? Milline rumal liigutus see oleks, üle rinnakôrguse aia ronida, et siis veel uperpalli lennata. Vôib veel kleiti pidi kuhugi rippuma jääda.

Oli täiesti pettunud. Kogu aeg oli kujutlenud kôrget ja ilusat surma ülevalt tornist: seisad kuskil luugi äärel, all on linn ja siis teed väikese hüppe, nagu supleja, kes laualt

vette hüppab. Lendaksid läbi õhu ja inimesed jääksid all vahtima, suud ammuli. Ja kui sa ükskord alla saaksid, ei oleks kõvadel, krobelisil kividel muud kui verine mass, millest keegi midagi aru ei saaks.

Aga nüüd on sul aiad ees, kuppel on laiem aimatavast: alla hüpates kukud siiasamasse, katuselle, mida mööda alla libised nagu kelguga mööda mäge, et siis vastu esimest plekk-katust lennata. Ja kes teab, puhub tuul veel nii kõvasti, et jääd pilpana kupli külge.

Oli siiski nii hää tunda ennast üle teiste, üle linna, üle elu ja surma. Uulitsal ajasid päkapikumehed väikesi hobuseid, tikukarbid liikusid mööda tramvai rööpaid, inimesed siblisid sipelgatena igaüks oma pesa poole, mööda uulitsa plaastrit, mis nägi välja kui krobeline nahk raamatu päradel.

Ja teda valdas äkki suurem kui iial enne lust tagasi alla minna kerge sammu sinna ilusalle, kirjule maale, näitelavale, taimelavale pühaks umbrohuks, mida, sügavajuurelist, ükski käsi iial ei suuda välja kitkuda.

1918.

Üle kanarpikuse palu

Õhtusse vurav päikeseratas hôôgub kodarate tuisates tuld. On kui leekidesse visat môisa tummund hooned, kauge kirikutorn, tuulik ja mustasakiline mets, kullasülle uppunud suvised pôllud.

Üksikute pärnade lehestikus, mis kui kullakoonal, istuvad linnud, nokkides uniselt kuldteri. Hapuoblikad, köömned ja väriheinad peenrail kôigutavad raskelt oma päid otsekui preestrid viirukipannidega.

Môisarehte jooksevad kiired, hüppavad avat uksest üle pôranda konaruste, jäävad seisma teise värava pôônal. Hall tolm ämbliku vôrkudes kui tuhk tuliôitest.

Möldritütar ajab Kullesega uksepakul juttu. Poiss vaatab: lôkendab veereng, lôkendavad möldritütre pôsed. Kollaseid juusteudemeid sulatab veerev valgus. Heretavais silmis kiiskavad kalliskivid. Kulles näeb, hallrohekais pilvis ujub paar musta tera, ja äkki avavad nad omas sügavuses veripunase pôhja. Pôleks kui päikeses naiselik iharus, metsik ja kôilus, peidet kuhugi vahakate juuste metsa alla, pääaju kurru.

Teised näitemängijad kônelevad rehes, naljatlevad ja ootavad kuni näitelava harjutusvalmis tehakse. Koolmeister lehitseb siniste kaantega raamatut. Tômmunahkne metsavahi tütar istub näitelava serval, tagudes jalgu vastu kolahtavat lauda.

Veeris päike. Veel oli kild punast apelsini laotuse suus, siis sulas seegi suulakke. Kuldlained, varjud kannul, jooksid mööda puid, mööda ôhuredeleid üles. Ja oleks kui

kinni sulet suur suu, millesse veel jäänud terav järelmaitse.

Marta huuled olid kui veretav reig ja selle ümber palavikulised põsed. Kulles vaatas ja süda tuksus valjusti. Tuhat laulu surises ajus, päikeselibled veersid veres, kihelid ja pakitsid.

Kulles tõmbas möldritütre lävelt ja pani suured uksepooled kinni. Rehte nõrgus veel mõne pilu vahelt valgust.

Aga pennilt jooksis traat alla, lõppedes ihmjalt põleva lagilambiga, külvavaga küllalt valgust näitepõrandalle. Poisid - tüdrukud tundsid end selles tahtlambi poolpimeduses küllalt koduseks.

Näitelava ees, keskel, oli püsti suur kollane vann, selg vaatlejate poole. Kulles asus sesse karpi etteütlejana. Ta kõrval, põrandal, hingitses küünal, keelt nilpsav igasse külge. Mugav see polnud kahe põranda vahel istuda: jalad savipõranda jaheduses, silmikõrgusel aga laudpõrand, millel hulk jalgu liikus.

Metsavahitütrel olid nad kabedad väikesis kingis, poisid kolksatid laiade taldadega üle nagisevate laudade. Aga Kullest võrgutid need nöörsaapad, millest valged sukad tõusid: möldritütar, Marta!

Ära vahi nii palju sinna suflööri auku, ära võlu poissi, kelle sõnu kordad! Parem pane laudlina lauale, too tassid ja suhkrunõu ning kohvi, palu oma külaline sööma. Ära pillu nii palju oma süsihergavaid pilke suflööri vanni! Sest sõnad tulevad Kullese

suust juba mõtteta, mehhaaniliselt, sa võid nad hoopis sassi ajada!

Kullesel on vannis palav. Võiks oma hingeõhuga leiliks muuta kõik, kellesse puutub. Tunneb, kuidas valdab tunne, nagu neelaks teda himuruse kurk alla. Nagu tolle taevase looma kurk, kes äsja teispool reht verise suuga õhtu alla neelas.

Küünal õõtsub. Kulles pöörab pää, vaatab üle kasti serva.

Sääl oli see teine, pruuninahkne ja kurb, metsavahi tütar, metsaneid. Selle silmis kajastusid teised maad ja rannad. See oli õrn hing, keda kuu käsivarred hällis kiigutanud, kes üles võrsunud ürgmetsa padrikus nagu hirv.

Küünlaleek kõikus ta pruunis silminestes.

Möldritütar kihistas aga üleval naeru nagu oleks klaashelmeid vasktaldrikulle pillut.

Kui vaatus läbi, lagenes näitelava. Kiiati ja joosti rehe teise otsa, kus pimeduses teine teisest enam aru ei saanud katusepaarid, pennid, latid, seinapalgid, tugipalgid. Kilkas rehe õõs vastu naerust. Külapoisid kisendid ja kriiskasid nagu oleks kirenud sada noort kukke. Möldritütar vehkis, kedagi enesest eemalle tõrjudes.

Kulles tõusis vannist ja astus näitelavale: põranda hõredad lauad nagisid. Taga sirmide kobas metsatütar üksinda, otsides omale suurrätti. Olla jahe.

Jahe?

Kullesel olid kuumad peod. Attis nendega ümber neiu kitsa piha ja tõstis ta tüh-

jale kastile. Oli nii hää, kui jookseksid üle keha suvised kerged tuuled.

Marta aga aimas paha ja otsis Kullest. Astus näitelavale.

Kullese peod olid külmad. Tôusis ja läks.

— Ah, siin ta ongi, hôikas Marta, ja meie otsime, otsime.

Kui proov lôpnud, läks Kulles Martaga mööda kruusast teed. Vaikis Marta, silmis uduähm nagu see, mis üle järvede.

Kasteseilt pôldudelt tôusis suviöö. Auras järv, vesirooside valendes videvikus virvatulukestena. Kuskil kogunesid veed tammide taga. Möldritütar hingas raskelt nagu ängisrinnust.

Kulleski vaikis. Kaugel melankoolitasid ôhtut lôôtspilli vaevalt kuuldavad hääled.

Järsku haaras Marta Kullese kepi ja jooksis minema. Vibutas siis keppi ärites, kaugel, lepa puhmaste seas, naeris edevat naeru, nagu kuljuseid väristes.

— Küll kätte saan! — hôikas Kulles ja pani jooksu. Tukkuvad pôôsad hakkasid elama, ärkasid unised teerajad. Ôhk rôkkas rôômust, äkki puhkevast.

Mäest alla, mäest üles.

Paks möldritütar oli siiski nobe jooksma. Kuid varsti tabati saak. Keppi oli aga raskem kätte saada, seda varjas tüse keha.

Kullese käteklambris painduv kogu oli liig raske: kepp praksatas ja murdus. Vaevalt pääsis Marta mahakukkumisest.

Esimene kehade kaksikkône oli hingile loonud näitelava. Hämarail künkail tukkuv lepik ümberringi ja selle keskel inimesepaar, tihedalt teine teise ligidal, nagu maadlemiseks vôi suudlemiseks.

Oi, imelikud korraga raskemeelseks saanud huuled, mis pimedusest su otsa vahivad, kui punased, himukad putukad! Pää pööritab ja silmis keerleb, oled kui vôlut. Ja ometi ei nopita raskelt kaaluvaid kobaraid, ometi ilutsetakse ainult lopsakaid marju.

Kuid tee viib edasi.

Kuidas isegi pôôsad on ühte sulanud, kuidas puude oksad padrikus on teine teise ümber mässunud! On kui oleks maailmal liig väikesed rinnad: ei jôua kôike sisse hingata, sest on lämmastav soe.

Ollakse hälbinud meeletu, purjus, tuigerdes kôveraid teid, mis ainult oma jaoks on nôlvade vahele rajat.

Terve ilm on selleks, et väätelised hingekäed saaksid ühte pôimuda.

Oi, suviöö!

Mindi kôrvale teest ja käid rajust ja eksiti nurmede vahel, söötidel, kuni viimaks välja tuldi kuhugi talu vabuaia juure. Oli näha ainult maja mütsakut ja kôrget kaevu valdast, mis taeva tôusis. Sedamaid sigines kuskilt peni ja hüppas vihaselt huludes üle mulgu. Keppi polnud Kullesel enam, kahmas maast roika: koer kisas veel enam, kui oleks ta varda pistet.

Majast ilmus lävele valge pesu, kes möödaminejaid austas vedusa kônekäänuga.

Juba nähti veski siluetti mäe otsas: oli kui mardik laiali aet tiibadega. Saabuti Martale tuttavasse talu tanumi, mõlemal pool ahervarred, mäkke viivad. Sammud jäid aeglasemaks. Kas Kulles peab juba ära minema?

Marta jääb pilguks seisma, tõstab käed üles, et vähe sassunud juukseid kinni nõelutada ja kammitada.

Kummunud rinnad paisusid bluusis, ja see puuvili rabas poisil kõik meeled. Käed lõid juustevirna, kammid, nõelad varisid alla teeliiva, juustepilve langedes alla palmikutena.

Ei, ei, rabeles neid.

Kuid klamberkäed ei tunnud ühtki tõket. Juuste segadusse kadusid palged. Lõigat kõrtena murdusid maha teele, mis oli kui udusulgsäng, lilledesse raamitet.

Nahkhiir tegi loogelisi tiire veskipää ümber.

Veski aga, kaelata päaga hiigla kurttumm, sirutas omast laiast undrukust käed laiali ja vahtis uudishimulisena öhe. Sisemuses praksus midagi, sein kajas vastu võikalt kui trumm.

Nüüd oli kõik vait.

Kulles istus Martaga sammaldanud ahervarrel. Kui palju asju ilmas, mis tundmata! Ilus on öö! Ilus see pehme tanumi tee, liivane ja rööpatu!

Ah, kes lehvitaks palavust jahedasse õhku!

Oi uudistundeid, mis torm nagu purjed puruks rebib mastidelt ja kümnesse külge paiskab!

Kulles mähkis oma palge lahtisisse juustesse: oli otsatu hää sellesse valvakasse merre sukelda.

Kuu oli vaariku tagant tôusma kimanud. Kullesele näis, et kollane küürus kuu kôik on näinud ja nüüd itsitab peo tagant, itsitab.

Aga varsti on ta tôusnud kôrgemalle, saanud vähemaks ja tôsisemaks. Läbi silmaripsete näeb Kulles Marta sülest, nagu oleks taeva külge lööd suur postkaart, ja armastajapaar on ka, armastajapaar.

Lôi silmad lahti: tüdruku näo üle oli levinud läägust ja vastikut mahedust.

— See on mul kôik esimest korda elus! sosistab Marta.

— Ah nii. Aga mulle näib, et olen seda kuskil postkaardil näinud.

Järsku suudles Marta poissi nii kergelt, nagu oleks lutsukivi visat, hüppas püsti, kohendas juukseid ja riideid, puhastes neid teeliivast.

— Oota, poiss, üks silmapilk.

Tüdruk läks maja poole. Kulles jäi üksi. Mis see ôieti kôik on? Kas armastus vôi midagi muud: suviöö meeleolu?

Tôusis ka ja läks üles veski sünge kere poole. Oli kui pôlvmees selle kaelata hiiglase ees. Üks tiib oli all. Puri kokku rullit. Polnud raske üles hüpata.

Möldri tütar oli sahvrist saanud ôhtust piima ja vôileibu. Kulles pani leivad kruusi pääle maha rohu sisse. Ise tôstis aga Marta üles veskitiiba. Üleval vôlli ümber naksatas.

Nad sôid sônalausumata leiba ja jôid kruusist piima. Oleks kui päevad söömata old.

Nii oli veel hää, pää ja käed Marta süles. Aga kuskil tundis kibedaid tuuli ôilmelehti varistavat.

Kulles tuli üksi tagasi, et koju minna, sinna taga soise niidu. Rukkirääk kiskus karbast poognat niiskete kôrte vahel.

Ah, mis neist peenraist, teist ja rajust! Jalad nii kui nii niisked ja hooletud. Las lodiseb risthein jalus, las kaera väädid ristelda all ning tappudena ümber säärte mässuda!

Kôik tundmuste lôhnad on tardunud klaasmaastikku: ei ole edasiminekut ega tagasipööret. Oled naise juustega kammitsa pand. Küllap koolmeister Vardalgi on, keda ta praegu koju saadab. Vahest istuvad praegu metsavahi maja kaevu salvel? Ja pääs surisevad patused plaanid. Ah ei, mis pattu see tômmunahkne ikka sellele koolmeistrille teeb . . .

Ah jaa, see tômmunahkne, ideaal juba lapsepôlves, kurbsilmne, kitsapihtne, kabedaliikmeline, kelle unistused sama painduvad vôivad olla, kui ta ahtake kehagi, mis käte vahel viskleks kui väike madu, mitte nii kui lopsakas möldritütar. Päh, möldritütart, suurekaustalist, lihavat, punapôske, laiade puusadega, kes mind versti vedas mööda öist kastet! Kes mind ôieti kapla on pannud tema kopli?!

Koduôue viivad pärnade read paistsid juba hôretava ao haljuses. Kulles tundis

iga puud. Millest nende lehed nüüd nii vait on?

Tahras mäletsid lehmad, pooled jalul, pooled maas laisus asendites. Lambakari pôônas nurgas.

Redel viis pööningulle. Vasttood heinad lôhnasid uimastust. Kui hää oli neisse kaevuda, et magusasse unne vaibuda hobuste rütmilise krômpsimise saatel all tallis.

Aga vaevalt sai Kulles silmad kinni, kui pennilt alla hüppas kukk ja kisendama pani. Kohe kostis vastus rentniku kuke poolt puukuurist. Selle järele pistis kirema tôistre talu kangelane, ning veel kuulis ühe kisa kaugelt. Siis tuli vaikus. Jälle vôttis Kullese naaber viisi üles ja see hargus edasi endises järjekorras. Korda viis, kuus kannatas Kulles veel, aga siis oli uni jäädavalt aet. Kukk aga pistis naaskliga edasi. See oli väljakannatamata!

Kulles tôusis heinust ja kihutas kukke mööda tallipäälist. Tänu taevalle, viimati ometi lendas alla. Aga seda vihasemalt jatkati meloodiat. Appi tulid veel kanad, kes hommiku harjutusi hakkasid tegema. Pardidki hakkasid kägisema.

Kulles heinus rahu ei saanud: vôtku pergel seda orkestrit! Tuli pööningult alla ja hakkas kukke mööda ôue varvaga taga ajama.

Aga juba sulane säädis vikateid, rehasid vankrille. Karjatüdruk sidus aidatrepil pastlaid. Perenaine ja tüdruk tulid lüpsikutega ning ajasid lehmad maast.

Oli aeg heinamaale sôita. Kulles ajas riided selga, sôi hommikust.

Varsti uhtus ta sihiseva vikatiga kastest heina. Valkjate kaarte sisse jäid tumedad niitjate jäljed.

Alles keskhommikul sai vähe puhata.

Kulles lebas seliti jôe kaldal rohus, käed vaheliti pää all. Uni ei tulnud nüüdki. Üleval rullus lahti sinine siidkangas, niiske asuur. Päikest jooksis sirinal alla puumahlusse, rohusse ja niidet heinusse, loiutes keha ja ihardes meeli.

Pilvepadjake laiskles keset taevast.

Kui hää nüüd oleks selle sulgpehmusse vajuda, jalgu üle ääre siputes, ja kelmi hebemeid alla poetada!

Mitu peotäit sinna, kus maaküüral neli veskitiiba loiult liigub, kus Marta üle ôue ruttab, käes pôrsatann söömaga, järel roosalt röhkiv pabulate kari.

Ja sinna ka, jasmiinide taga, teispool jôge, metsavahi maja kohale, kurvale pruunile metsaneitsille.

Peotäis linna suurile kividelle, kus kôrgekontsalised uhkused jalutavad.

Ja veel kôigile neile talutüdrukuile, kes kuhjalavade vahel praegu punaste kätega päikese kôrvetuses heina saadudeks riisuvad.

Ja veel, ja veel!

Kulles tundis näol vaevalt tunduvat tuult: sellega kaasa minna, kandes endas jôe kohal tantsivate kiilide sinkjas-rohelisi tiibu, liblikate mitmevärvilist hôljet, üle pajupôôsaste, angervaksade ja baldriaanide libiseda puh-

kavat heinariisujat kôdistama! Puhata üle järve värisevaid rôngaid ja vesiroose hulljutada! Üle kôige lainetada, väriseda, üle kôige, mis elab, tunneb, naerab ja kaob!

Siis tuli uni.

Laupäeva lôunal läks Kulles metsavahi poole, et säält edasi minna môisarehte viimaselle harjutusele. Arumetsa valgete kasetüvede vahel kôndides, libisid ta seljal varjude vahulised pitsid. Varsti tuli ôu.

Kulles astus üle mulgu. Kuuri räästa all mäletsid lehmad ja vehkisid sabadega parme. Vahkasid lambad, pääd koos, puukuuris, vankri ümber. Oli vaikne. Karjapoiss magas keset muru, avat suu täis päikest. Ei olnud kedagi kuskil.

Kulles astus trepist üles, avas rôo ukse. Pingil seisid nurmikud reas ja puhtaks pest koorekirn. Kärbsed ehmatid ähmaseil klaasel ja sumistid ôhku.

Eeskojaski ei tulnud kedagi vastu. Kas siis kedagi kodus pole? Üks peretuppa oli lahti. Kauss kamaga aknal, sülem kärbseid sees. Nurgas seisis kannel, keeled vastu seina. Jeesus, paar keisrit ning hôbetähtega ônnesoov rippus palgisel seinal.

Isegi tagatoas polnud kedagi. Kaherauaga püss oli sängi kohal. Seinad sarvi täis. Pôrandal nahad.

Kulles istus toolile, sirutas jalad välja ning kuulas, kuidas aidkuningas vesihaljast laulu siristas avat akna taga, ubjat uibu otsas.

Rohekas sôstrakobar küünis akna pinnani. Roosapisarlik murtudsüda paistis liivase kônnitee kôrval.

Kuhu see metsaneid on jäänud? Vôi mis tast siis ôige vaja? Kas ma ei oska üksi minna môisa poole? Ta ei tulekski ligi, vara alles.

Kulles vaatas ümber: kummutil oli traadist raamis koolmeistri näopilt. Ahaa! Vôi nii! Viskas pildi tagasi ja astus ustest välja.

Kass küüris sahvris tühja vôikaussi. Petipiim ootas järge.

Oues aga puhkas endiselt surmväsinud karjapoiss, suu täis päikest. Küllap teised kôik metsa vahel heinu teevad. Küllap metsaneidki pruunide kätega heinu riisub vôi kuhja otsas heinakahlu vastu vôtab. Vôib olla on koolmeistergi appi tulnud, et laupäeval ennem ôhtulle saaks. Ja varsti tulevad nad kôik koju, et sooja leiba süüa värske vôi ja petipiimaga. Ja kirju kass kaob seniks sahvrist ja peseb puhtaks lumivalged vurrud.

Vôi mis puutub Kullesesse too koolmeister? Ja üleüldse see metsapiiga?

Kui aga ôhtul reheküünist üheskoos mindi kiigele, siis ei raatsinud Kulles loobuda metsaneiust. Istus temaga lôkke ääres, jooksis temaga hagu otsima metsa ääre, sôitsid kahekesi järvel kolmekandilises mollis, vesiroose mudasest pôhjast kitkudes.

Marta ajas koolmeistriga juttu ja vahete vahel kônetles Kullest, kuid asjata.

Kahe kôrge männi vahel oli kiik. Kulles hüppas sellele, jalad harki keset lauda. Ühele otsale asus metsaneid, teisele möldritütar. Lôôgsalt hakkas kiik hôljuma.

Külapoisid tulid ja lôôtspill kiskus jalad tantsima.

Kiik aga ôôtsus kôrgemalle. Paremat kätt nägi Kulles tiirlevaid tantsupaare ja tulelôket. Pahemal pool oli niidu sees järv, mille äärel nähti valgeid kujusid kôndivat. Hoogsamini lôi üles kiigelaud. Tulevarjud libisid rüütmiliselt üle kiikujate. Kord lendas üles latvade alla möldritütre seelik, kord jälle metsaneid oma ahtakese koguga.

— Jätke järele! Küllalt!

— Ärge ajage nii kôrgelle! Ai, ma sadan, jätke!

Kuid hoiatused ôrgutavad aina Kullest. Las lennata üks üle parda sinna sinisesse vette ja teine tulelôkke! Poisil on jalad tugevad küllalt, et üksi edasi kiikuda, kas vôi üle pôikpuu ajada ja sada korda ümber palgi keerda. Kôrgemalle, kôrgemalle!

— Mul pää läheb keerlema! Ma kukun! Jumala pärast, jätke!

Hullu poognalôikamise läbi ôhu jätab Kulles ainult siis järele, kui üks juba kiigelauale variseb, närbunult, ja teine, silmad kinni, kramplikult peod ümber juhtide hoiab, ise kisendes.

Ah seda pöörast Kullest!

Lôôtsub härmoonik. Tulevad järjest uued, ja saunas puhtaks pest paarid tiirlevad, tehes nädala lôppemise talgust.

Öö keeb kisadest, kiik vehib ôhus, pillimees siblib ekstaasis lôôtspilli sôrmilisi.

Möldritütrel oli himu ära minna. Kutsus Kullest kaasa. Aga see ei tahtnud temaga tulla. Lôpuks kutsus aga Kulles endalle metsavahi tütre kaasa. Koolmeister tuli Martaga. Kulles hingas kergemalt, nähes Varrast liikuvat Marta ümber. See neid oli üksluinenud nagu veski tiibade keerlemine ühes ringis. Vastik oleks selle oheliku otsas end lasta vedada versti läbi öö. Metsaneiu käsivars oli aga väike, armas ja kerge, peaaegu kaduv pihku. Kuid see neid vaikis kogu tee, imelikult, nagu kiuste. Ja mis sa kôneled vastu tühja seina?

Tee hargus kolme külge. Kulles sirutas kôigile käe ja läks üles mäkke, mööda kanarpikust palu. Marta ei oodanud seda, viskas ainult hooletult paar iroonilist muiget ja läks koolmeistriga pahemat kätt.

Kulles tundis enese vaba olevat. Hää oli, et Varras mitte metsaneiuga ei läinud. Vôtku siiski kes tahab, keda saab!

Kulles sammub rahulikult mööda jalgrada üksi, kanarpiku varte vehkides ta jälgis.

Edenet veidi maad, kojuminejate sumin kaugenend, kuuleb Kulles järsku kiljet pahemat kätt. Oli see Marta vahest? Kas see koolmeister ehk . . . ? Ega ta muidu kiigel ja kogu ôhtu nii möldritütre külge polnud

kindinud. Ehk tahab see ka omalt poolt Kullesele ta hoolimatust kätte maksa?

Jooksis läbi pää kari kirju pilte, teine teise järel, kui unes:

Nad lähevad säält lepiku vahelt. Pime on. Nad on ümbert kinni. Naeravad, irvitavad Kullese üle: vaeseke, läks nii üksi! Kilje? Ega Vardagi käed pole puust. Eks pimedus ôpeta inimesi algkeelt kônelema. Nüüd istuvad nad kivil, tee ääres, rohus, kraavi kaldal, jah, kôrges rohus. Sooje sônu voolab, ja on nii hää. Kes võib uskuda naist, kes juba nii palju teab!

Ah, palu lôôtsub kuuma leili vastu nägu igast kôrvenud kôrrekesest, mis jalge all krôbiseb.

Järsku pistab Kulles jooksu.

Öö pillub igast liikmest keedepalavust, taovad ajus punased vasarad: kätte peab saama, peab, maksku mis maksab!

Juba on palu läbi, algab küntmaa, rammus, muhe. Vajuvad saapad vagudesse, maa kui liimine paber, mis jalgu hoiab.

Komistetagu kivi selga, vajugu käed kleepivasse mulda! Neile ette varuda! Neile ette! Kuigi tuhat versta oleks joosta, kuigi sada tôket ees.

Keset nurme jääb seisma, kuulates, himuralt oodates veel mônda kiljet. Aga lôôtsutused matavad hinge, süda peksab, kôike muud sumbutes.

Edasi! Kes ometi ette kasvatas selle neet tiigi vaarakapôôsaste taga, umbse tiigi, millesse peaaegu oleks vajunud!

Saapad porised, kübar peos, kihutab Kulles edasi, otsekui oleks hagijate kari jälil.

Selle vôsastiku taga peab olema teekäänak. Siit läbi!

Pigistes silmad, käed ees, ragistab läbi padriku. Praksatavad jalge all puurondid. Oksad painduvad tagasi ja piitsutavad läbijooksjat.

Kui nad viimati pole mööda läinud? Siis oleks kadunud kôik.

Lôpuks ometi on teele saabunud. Siia viskab end pedaja juurtele maha, keset teerada. Pôsed pôlevad kui tuletukid. Süda peksab vastu nômme.

Vahest nad tulevad juba? Haa, sääl on kuulda pehmet astumist ja kônelemist. Kuidas tulevad? Kas ümbert kinni? Piilub pimedusse: on nad üks vôi kaks?

Ah, tänu taevalle, säält tuleb kaks! Ometi môistab koolmeister ööselgi viisakas olla.

Ehmatavad, hämarikus nähes musta kogu nômmel. Kes see on? Varras tômbab tikust tuld. Kulles on risti üle jalgtee, käed, jalad välja sirutet.

— Taevas tule appi, Kulles! Ja nägu verine!

Kulles ehmatas isegi, ehk on ta haavat! Ja tôesti, loll oleks nii lamada keset teed, tervena. Aga kuidas sa vaatad neile lollidelle näkku. Äigab käega üle pôse: nahk on veidi maraskil. Kahju, et nii vähe, vist ainult oksast padrikus.

Aga saapad on porised ja sääred samuti. Käed mullaga. Las môtlevad, mis tahavad,

aga parem oleks küll olnud padrikust jääda piiluma ja kahtlasel simapilgul kiviga kellelegi pähe virutada.

Nüüd on siis käes see ihatav möldritütar, kes su üle nurmede kihutas kui paberist tuuleratta. Kuhu panna see kolmas, kaasaslonkija?

— Tunned sa, mis on armukadedus? küsib Kulles Martalt.

— Veidi kibe ikka on ja muud midagi. Jah, see on siis, kui tundmustekiik nii tasapisi kôigub. Aga muidu peab kadedus sama kôrgelle lendama laua ühes otsas, kui teises kirg.

Veri hakkab jooksust väsinud kehas keema. Tarve tôuseb pigistada seda rumalat tüdrukut käsivarte klambri, joosta, hullata, kisada kôigest kôrist.

— Kui sa veidi môrudam oleksid, ma sööksin su praegu ära!

Taga selja veeris vanker purjus mehega, venitavaga otsatumat viit mööda maanteed. Järele jôudes hüüab:

— Hei, lapsed, ronige pääle! Viin, kuhu tahate!

Otslaudeta puutelgega vanker peatub. Koolmeister ronib ettepoole, külamehe säärte vahele, toetab jalad vastu aisu ja vôtab ohjad oma kätte. Kullest Martat mahu ^ad vaevalt vankri tagapoolele, kôrvuti, hoides teine teise ümbert kinni, teise käega aga telje rôugu otsast, jalgade kôlkudes üle vankri otsa.

Külamees kôneleb koolmeistriga, pillub paar rôvedat lauset üle ôla ja hakkab siis

hobusenatukest roosaga hirmutama. Sörgi saatel avab viimaks oma laulude tagavara.

— Kaome, sosistab Marta Kullese kôrvu.

Nägemata kaovad nad. Joomar koolmeistriga nôôtavad hobust edasi, ühe käes ohjad, teise käes roosk.

Paar aga kaob teelt, hüppab üle kraavi, kônnib vôsastikus, läheb kartulikoobastest mööda, kuni teeraja silmapiirile kergib tuuliveski tiib nagu pikk näpp.

Kuskilt kaugelt kuuldub vilet. Koolmeistri hädavile, märkab Kulles. Las sibab nüüd ise üle nurmede, las otsib nüüd kadunuid, las vehib oma pikkade koibadega nii et süda keema hakkab!

Unenägude metsas aga väänlid teine teise ümber pôimuvad oksad. Tumedas taevas sädelid kalliskivid, langedes ükshaaval alla nagu ônnes värisevate käte vahelt.

Kui pidu ajal Kulles jälle etteütlemise kastis, näeb ta, et Marta on päris vastik; ta on üle oma tedretähte puudrit tômmanud ja silmaalused ning kulmud söega mustanud.

Môtleb tülgastusega: see paksude jalgade ja vôllkätega möldritütar vôis mind paelutada, need rôngasse keerat juukselokid vôrgutada, see rumal otsaesine ja nägu avatella!

Kui pillimehed näitelavale asunud, et tantsuks kolletanud noodilehist hääli välja puserdada, siis vaatab Kulles ükskôiksusega, kuidas möldritütart tantsima viiakse.

Hüpaku kôik pakkjalad rehe konarlikul pôrandal ja tampigu seda savi veel enam kinni!

Poognad kisuvad viiulivinte, klarnett ja flööt mähib hääled kollasesse loori, aga kontrabass röhib teised üle.

Mõni uhkem paar hõljub loiult, himukad silmad teine teise kindinud, teised aga on kui kontrabassid, nurgelised ja kanged omas puisuses: väljasirutet küünarnukid ei hooli kellestki, valmis maha lööma, mis ette juhtub.

Vahepääl, kui pillid väsinud, algab ringmäng. See on kui jalutuskäik vangimaja hoovil, kuid sõõris hoitakse käed kinni. Vajub veniv mass nagu unenäos neidsamu tallat jälgi. Silmad poolkinni, pääd üles tõstet, hulutakse monotooni viit rehe katuse all.

Ja siis jälle keerlemine, mis viimaks Kullese teeb uimaseks, kes kogu aeg üksi istus, tülpinult päält vaatas. Varsti on temagi nõiaringi võlut.

Metsaneiu piht peo all, pruun särav silmapaar vastas, on Kulleselgi kadunud kõik, mis teispool tantsuringi.

Kisa, muusika, tõmba poognaid, kisu tantsurid rütmiliselt hõljuvasse sõõri! Mähi, pehme flööt, kõik ihmjal valgusel hõljuvad kujud kollasesse uttu.

Kulles näeb esialgu veel üksikute nägusid, näeb ka möldritütart, kuid varsti sulab kõik kokku üheks ümarguseks massiks, mis ümber voolab ja millesse ise oled ära sulanud.

Keerlevad paarid hällivas valsis. Lookleb, painub, hõljub voogavais laineis kogu ilm.

Peagi ei tunne enam, et ise keerled, käed ümber osjaka metshaldja lööd. Ei, sind keeratakse ennast: tundmata käed rullivad paari

kuskil ruumis, veeretes millegi sisse otsekui pakkimisel.

Kui nii sajad keerud muusika siidlôngusse mähit, ei näe midagi pääle uimastava udu. Äkki venitavad moosekandid väsinud poognatega viimseid helisid üle laiskade keelte. Muusika katkeb.

Kulles pigistab kaastantsija kätt, poeb inimestesalgast läbi ja taarub reheväravast ôue.

Veelgi keerleb terve ilm palavikus: hommiku aos tahavad puud eest lendu minna, veelgi tahab maantee jalge all end spiraali mähkida. Aga Kulles surub jalad tugevasti vastu maad ja peagi jääb taltsaks too tiirlemine.

Nii hää üksi tulla, ükski vôim ei suuda enam hulgutada mööda palusid, nurmi ja metsi.

Ei peata Kulles ka siis, kui vastu tuleb tee kolmekeeleline: üks veski, teine metsavahi poole, kolmas umbne aga üle kanarpikuse palu.

Küllap koolmeister varsti sibab oma pikkade jalgadega mööda pahemat vôi paremat teed. Ühele poole ta lôpuks ikka kinni jääb.

Las kôik tagaselja jäänud edasi tantsida, tölpi ringmängu tampida! Las neid kôik pärast väsimust laiali venida iga risttee harudele, üksikult vôi paarikaupa!

Mis see Kullesesse puutub!

Kahe kadakapôôsa vahel kiikus kastehall vôrkhäll. Oksilt tôusid hommikulinnud, lennates sillerdustes ôhku.

1917.

Õed

Tarm käis sôtkut peenart, môlemal pool kôrspôllu kurbus. Eespool nägi maantee ääres väätkasvude luitunud roheluses aia lehestiku varjust maja.

Päeva vahelduvad pilved olid taltunud ning kokku kuhjunud vaatepiiri laiuselle. Tüüned tuuled haudusid äikest.

Mis läksid Tarmile korda hahkjad pilved üle latvade, maanteede niisked roopad, nurmede melankoolsed aunad? Sest sügavassügavas oli sinine suvi, kastepisarate värin lehil, kaks lapselik-arga silma ja need liikmed, mis ei teadnud veel, mille ümber hakata. Suvi, sinise taevaga, mahlaka roheluse raamis tükk niisket siidi, päikese mängida. Kuidas helge ôhk uimastas, unelema tômbas sääl aias, kust puuladvad siia peenralle paistsid!

Ja nii, väsinud lugemast, raamat kôrvale rohtu heidet, oli kord pilku tulnud roheliste iganud puude tüved, nende vahelt veel korraks valvakassinist taevast, koomalle vajuvi ripsete vahelt nagu tihedate roogude tagant järve. Siis nägi pilguks veel jalavarbaid. Siis tuli uni. See viis jalad jasmiinipuhmast välja, päikese kôrvetada. Ja päikest vajus liikmeisse, vajus unedesse. Kerge kahin oli erkvelle viinud. Poolunes viirastusid kaks arga silma ja kabedad sôrmed pôôsa valges ôilmestikus. Ei, see oli ilmsi! Kimp ôilmeid sadas maha. Jälle kahin. Tarm kahmas ruttu tôusta. Aga juba vilksatas tüvede vahel kaks helekollast palmikut. Siis kadus kôik.

Mis olid nüüd talle hahkjad pilved, maanteede porised lindid kahe rea telefonipostide vahel? Mis puutusid temasse kurvad hakid kesk ühetooniseid välju? Ja see kauge mômin ähvardavast pilvestikust?

Tarm tahtis, et Evi väike sihvakas kuju jälle sääl istuks, kui teised vestlevad, et ta vaikiks oma ette nagu see, kes korjab saladusi. Tuleks sinna, kui ta ôe Ertaga räägib, sest siis môistaks Tarm rääkida.

Aga teda polnud sääl.

Tarm ja Erta olid jälle kahekesi, ning nende vahel tôusis jällegi üles vastastikune kartus ja ebamäärane viha nagu ikka. Kes teab, miks kokkupôrked pidid sedamaid sugenema nii pea kui nad jäid kahekesi? Ôhtul vahel aias istudes, sirelite varjus, jasmiinide ligidal vôi suurte kirsside all, olid nad isesugust hirmu tunnud teine teist puudutada, kuna kuskil iha peitus teisele salajasse hinge kurru laskuda ja säält kôik päevavalgelle tuua.

Juba esimesel silmapilgul oli Tarm aimanud Ertas loomu, millega tuleb vôidelda, paratamata, saatuslikult: on kui seisaks su ees vaenlane vôi kardetav vôistleja. Neid takistas intiimumast üksainus ebamäärane tunne, puhasegoistlik: vahest vôib tema, mitte mina vôita, vahest vôib kord teine teisele ette heita andumust kui kaotust.

Nii sai vestlus nende vahel ikka sisemiste häälte kinnimatjaks. Aga kui iharalt need esile torkusid ja vaidlema kippusid!

Nüüd võis Tarm kord ennast kõigest üle tunda. Tal tuli varsti lahkuda siit maapaost.

— Öelge, Erta, miks tunnete minus midagi võõrast, vaenulist? Kokku puutudes oleme kui teravad nõelad?

Ta istus akna ligidal ja jälgis kuivi välke kaugel. Sääl lasi üks juga uperpalli kui osav gümnast. Sääl avas laotus lilla suu haigutuseks. Harva kauge mõmin.

Toas oli sääske nutune viiul. Ustest käimine, sammud kuskil olid aredamini kuulda.

— Kardan teid. Ei või teie otsa vaadatagi. Teie pilk on arvustav, vali. Olen alati pingul ja piinlikus olekus, kui teie ligidal olen olnud. Tõesti, esimene kord elus inimesega nii teravas vahekorras.

— Ka mina. Mis te siis kardate? Olen ma valmis teid murdma? Kuigi olen tahtnud teiega hääle jalale, siiski teie poolt alati ootamata teravused.

— Aga minus on niisugune tung, inimesi äritada. Kui ühe lausegagi seda saab teha, siis tuleb võitmata iha seda ka öelda.

Kas pole need purustet illusioonid, mis ses naises kurba viha välja hingavad, sähvis Tarmil pilguks mõte.

— Olen teadnud, et tahate vihastada. See on tarve eneselle näidata, et siiski naises võim on, mis mehi paneb seda arvesse võtma. See on poseerimine enese ees. See on naise nõrkus. Ma olen katsunud keelt tagasi hoida vastamast midagi teravamat.

— Teie tulete koguni vabandama, ja seda alati. See ajabki mind just teile midagi

näkku ütlema, mis vihastab. Ikka olete püüdnud end puhtaks pesta. Nagu ei vôiks teie ühtki väärsammu astuda. See marustab mind, nagu peaksite alati süütu olema.

— Aga hoolimata kôigest, kas teil pole siis tundmust, et ma teist siiski üle olen?

— Aga ma ei vôi seda iial andeks anda!

— Ja see väiklane egoism ajabki teid sônu ütlema, mis korraga teid ennast rohkem paljastavad?

— Arvate, et ma ise selle all ei kannata? Ju kuigi vahest kogu öö vôin asemel väherda, siiski, mis ütlen, ütlen kindlalt. Ma ei lase iial välja paista kahjatsust. Ei kahjatse iialgi.

Môlemad tundsid rôômu, saades äritada seda, mis üle môlemate on, kôrgemal neist ja kätte saamata, saades paljastada paratamatust, mis rippus nende pääde kohal.

Väljas kauge kanonaad. Paraabolid lendlevad, täis viha ja öö sees lilla mürki. Sääl pillub keegi peoga hapraid välke horisondil. Siis korraga vaikus. Akna hämaralle ruudustikule joondub kitsas naise siluett, kui kaugelt valgub helelilla valu. Vaikust nutustavad sees sääsed, nagu talveti tuul nurga tagant.

Tarm tundis korraga kellegi puudu olevat. Miks ei ole nooremat ôde kuskil näha?

Ertat näis miski piinavat.

Tarmile esines motiiv sireline, täis kevade joovastust, päikest, naeru.

Kogu aia äär oli lillas ja valges sireli ôilmestikus, mis vaikselt lôhnu laiutas suruva

kevade päikese all. Sääl ligidal, lehtmajas, võis ta sagedasti Evit leida, kevadpuhas ilme silmis ja kätes igatsus end ära peita millessegi õrna. Seda aimas Tarm kas või ta kaela nõjatusest käsivarrele, sõrmed valvakais juustes, kui luges. Vahel maalis ta sääl oma lapseliste shestidega, ees kuhi õisi. Tarm armastas ta ligidal asjaskella, teda näha, ehk küll midagi suuremat ei võidud märgata kui vaikist poolehoidu.

Siis ilmus ikka Erta, valmis oma õde tuppa ajama või mujale, et ta ei vajuks mõtiskelma oma lilledega.

Tarmile näis, et Erta oma õde ei salli.

Tarmi asus tume viha sellepärast Erta vastu.

Kord, kõik vast maale suvitama tulnud, olid nad kevadisel sinakas-valgel õhtul läinud jalutama, Erta oma õega ja Tarm ühe oma sõbraga.

Kuidas esimesed kased hingasid helerohelisist lehist! Kuid ei olnud intiimseid niite Tarmi ja Erta vahel. Tarmi iroonia sai jõudu sest kujust sääl eespool, kes hämarikus läks, kaks palmikut õlal.

— Maitske, maitske ka vähe kevade elevust!

— Elevust? Ma ei tea, mis see on.

— Tahate, seletan. Kuulake, ööpik.

— Eksite, see pole ööpik.

— Ei ole? No jah, vaadake, kui ööpik laulab ja keegi arvab, see on vares, siis on see vareselik elevus. Teinekord arvate varese ööpikuks: ööpikulik elevus.

Kuidas vallastuda sest võimatumast lahkhelist? Tunda end mujal sel silmapilgul mõne teisega? Mis võis neil kõigil hinges olla? Unistused? Kevade?

Tarmi tülgastas järsku see kõigile ühine marmelaadisus.

— Kuulake, ööpik. Ah, kuulake, konnad! Mis serenaad! Kogu loodus on ööpikulikus elevuses.

Aga see ei olnud tõesti ööpik. See oli laulurästas.

— Lapsukesed, mis te kõnnite, nagu kuutõbised? See on järelteht kaup. See pole ööpik. See on savist kohviuba!

Tarmi iroonia suurenes, kui aimas, et Erta, tahtes või tahtmata, teda õest katsub eemal hoida. Oli võimatu lasta end vallata kevade õhust. Sest siia segus midagi madalat, argipäeva ja elukogemuste vallast. Tarm tahtis olla vaba nagu tuul.

Läbi metsa tagasi minnes, katkes kannatus. Kitkus oksi ja rebis pihku mahlakaskleepuvaid lehti.

— Miks neid oksi kisute?

— Mulle meeldivad esimesed kevade lehed.

— Jah, teile nad meeldivad.

Iga sõna oli rõhutet. Oli võimatu ses õhus.

Kõik need üksikud pildid esinid siin hilise suve hämarikus uuesti. Tarm tundis jällegi endist vaenu tõusvat. Erta seisis veel sääl, millegi üle mõtiskelles.

Vahetevahel viskus tumedaist ruudest sinkjaslilla valgust.

Tarm küsis, miks õde pole näha.

Olla Erta mõjul ära sõitnud mõneks ajaks. Ja ka Tarm pidada siit lahkuma. Enam kokku puutuda ei tohtivat. Teed pidada hargu minema. Kui Tarmil terav silm olla, siis võida ta aru saada, et igapäevased läbikäimised halvasti mõjuvad Evi pääle. Selle iseteadvuseta koore all sünnivad muutused. Sisemine ilm murdub lahti päeva esimeste kiirte kätte. Ja säärane armastus, seesugune liig vara lahti löönud pung peab kirelõkkel ruttu hääbuma, närtsima. Elu jääb siis valusaks vindumiseks, täis kinnikasvamata haavu. Nüüdki ta on tähele pannud, kuidas õde öösiti voodis vähkreb, põski käsile surudes, mis padjule sirgunud, et siis sügavamale pimedusse vaadata. Niisuguse noore igatsuse käed ei oska haarata ühestki pidemest. Ja kui see raskus langeb, siis puruneb kõik, kõik.

Erta tuletas päevi meele, murt päevi oma minevikust, purunud unesid, mille killud ta teerajul torkuvad jalgu. Nüüd saab ta alles aru, kui ilusad on süütuse päevad, tumestamata ja täis valgust. Nüüd soovib ta ka oma õele selle saatusliku tunni hiljenemist, mis kogu elu võib ähmastada. Kaugemalle peavad nad teine teisest hoiduma. Nüüd on ta alles hakanud oma õde armastama, kuna ta teda seni oli põlanud, nagu oma hellitavaid vanemaid ning kaaslapsi vihanud, või nagu üldse kõiki.

Nüüd oli siis see lausut, mis Tarm oli oodanud.

Siis nii palju oli ses naises küünilist avameelsust, et seda tunnustada!

— Teis kôneleb väike kadedususs!

Välgu valul vôis Erta näol näha valuskurbi, paljuteadvaid jooni, mis ütlid:

— Teie ei tunne mind, ei tunne mind.

Tarm tôusis, vôttis kaks-kolm arpedshot klaveril, nagu oleks pääsuke vette tiivutanud. Siis kôndis paar korda edastagasi.

See oli vôimatu! Talle näis naine kitsas olevat nagu see kammer nelja seina vahel hämaras. Ja väljas, väljas laotavad välgud oma iharaid palmikuid taeva patjadel!

Ah, neid egoistlikke käsi, korraga ette sirguvaid, nagu väikesed riivid sala kambritelle! Ja need hoiatused, mis vigaseil tundidel nööri otsa lükit: siis nüüd peavad nad ehteks saama sellele, kes valmis on minema saatuse ristteile?

Tuba oli kitsas. Raske ja lämmastav sôlmis hinge. Tuli iha, nagu mônikord suve öö liikumata ja tumma laotuse all, kui koer hulus ja kui kuu taevavees näis olevat merele eksinud mastita laev täis kooljaid laevaruumis. Tuli iha minna ja käristada kôik, siduda ühte sôlmiku kôik väikesed teokesed, soovid ja mured. Ôhku, üles ôhuruumi, nagu lendur, üle mandri paratamatuse! Miks need pisikesed hoolitsemised elu mônudest? Mis ongi inimese tundmusekesed? Kôrrekesed suurte tuulte ees, mis sääl vôidupidu pühitsevad. Ja kuigi see. Inimesi ei ühenda ju

see madal maine, igapäevane, vaid see teine, teine teeb sõbraks, kalliks, sulatab iseloomud, sulatab isikud.

Akna juures seisis inimene, keriv kurva käega oma mineviku kerra tuleviku hämaraid lõngu.

Sääsed nutsid nagu viiulite hinged.

Kuskil on see, kes uudishimuga vaatab, kuidas keegi vaatepiiril tuletikke tõmbab ja maha viskab mustilt tikutooselt. Minema läkitet õde.

Tarm läks jumalaga jätmata välja, öhe. Sääl kahistas vihma vastu oksi.

Seisatas kesk teed: ees venis pikk niiske kangas kõrgete postide vahel. Maanteel põrises vanker nagu elutu mängukann põrandal.

Taamal põras teine vanker tuliste ratastega.

1915.

Võrkkiiges

Oli üks neist suviseist pühapäevist, mil okste sôelad päikeseteri poetavad metsaluselle, tasa ja ettevaatlikult, tuulelôhna olles liig maheda ja loiu.

Kôik on nii vait, sest puud ja lilled ei huljuta oma lôhna kaugemalle. Kardad liikudagi ses maastikus, kardad, segi ajada vaikuse tardunud aroomid.

Lebasime ühel mäe nôlval, harvade kaske tüvede vahel, sihvakate ja valgekooreliste, ning liigutime tasa oma kujutlusi, Tarm ja mina.

Vaikisime enamasti. Mina kuulatin, silmad kinni, kôike mis kôrvu küündis: kaselatvade ja mône üksiku haava lehestiku kahisemist, mônda harva vankripôrinat vôi koerahauget talude poolt, okste vahele hälbinud vesikiili kuiva tiivutust, parmu madalat tenorit, mône pôrnika huluvat ja ühetoonilist lendu, nagu oleks häält viidud meist mööda läbi otsatuma raudtoru, vôi erkvelle tulles, mône väikese linnukese sillerdust, millele vastasin häält jäljendava vilega, neid nii meelites eneselle ligemalle.

Tarm, toeks noore kase libletav tüvi, joonistas mônda kavandit maastikust, silmi ulatavast ja avarduvast säälpool puude sambaid. Alati oli tal kavandalbum kaasas. Ta ôpetas mindki nägema enam vahelduvaid värve ja muutlikke jooni kôiges: libliku lainetlevas lennus, päikese värisemises üle nurmede vôi oja välgatlevais laineis, pôgenevais varjudes, mis vesiämblik tiigi pôhja joonistab pikil koivil uiseldes üle veepinna,

kaldalepe siluetes, joonduvais pruunis vees tumedatena, ääres aga hallide kelmetena. Ôpetas mind muru roheluses nägema arvutuma hulga siniseid, halle, lillasid, punaseid toone, näitas kuidas mustad vesimardikad tiigi pôhjas enesega kaasas veavad omeeganäolist varjukuju, mille ümber on lahutamata valguse oreool.

Imetlin Tarmis ta alalist kiidulaulmist pôgenevale ja kaduvalle, kaaselamise sügavust loodusele, suurt optimismi tundmises, et inimegi ei ole muud kui pôgenev vari otsatumas joonte ja värvide rägastikus.

Aimates inimeses, isikus enam kui ahela lüli, ei vôinud mina leppida tema ühtlustava panteismiga, mis sarnaldas rohukôrre, sipelga, inimese ja millimallika. Ta ei tunnustanud oma kunstiski — maalikunstis — muud kui igavese loomisvoogamise üht lainekübekest, nagu oleks see olnud tükk traati kahe posti vahel elektrijoa edasiandeks. Tarmi jumalus oli kogu ilmas avalduv ilurütm, mida ta tundvat kôigi meeltega. Inimeseski jumaldas ainult seda kosmilist ilutsemisjôudu, mis avaldub vahelduvalt sammumise nôtkuses, silme sädeluses, juuste lainetluses, käte ja jalgade vääneis, häälekôlas, hinge looklevuses. Luges end erakuks kôlbluselt, sest tundis ainult neid südametunnistuse piinu ja neid kohustusi, mis olid seot ta jumalusega.

Meie sôbrad olles, usaldas mulle tihti lapsikuseni ulatavaid juhtumisi omast elust, sündinuid ta hüperesteesiast. Nii rääkis mulle, kuidas ta kord laadal juhtunud nägema

maatüdruku pastlais nii suursugust jalga, ôigem joont, ühendavat labajalga säärega, et ta kogu päev seda enda ees viirastanud, vôi kuidas teda oli vangistanud käte kabedus, mis paari lille hoidsid läbi vaguni akna, nii et ta oli teadmata mône jaamavahe edasi sôitnud, vôi kuidas ta kord oli kuulnud läbi seina ühe last uinutava ema häält, mis teda pisarateni liigutanud.

Kuid ma ei taha siin avaldada ta lapsikusi, mida ta vaevalt kellelegi on usaldanud pääle minu.

Kellest mulle armastas kôige vähem kônelda ja kes minu tähele pannes praegu kôigi ta meelte üle valitses, oli üks mulle tundmata tütarlaps, kes aasta tagasi, mineval suvel, temaga maal ligistikku elanud. Teda hoidis eneses varjul nagu mônda amuletti. Arusaadav, et uudishimus tihti vestlusaine sinna kallutin, kuid ikka asjata.

Tarm oli albumi kôrvale visanud ja silmitses suure huvitusega sipelgat, kes üle sambla tassis suurt okast.

Meie kônelus kaldus vähehaaval inimese hingeelu avaldustele, sain nüüd mahti jutulônga sinna juhtida, kuhu tahtsin, ja ma küsisin, mis on saanud vahekorrast Ertaga ja tema ôega.

Avaldas lôpuks siiski mulle järgmist, sônade vaikiste ja rahusatega, mis suve helguses täis oleks olnud otsekui rasket aroomi, sarnaselt lilledega, mida tasakesi ja ettevaatlikult kiigutab loid suvetuul:

Sa tead, mulle on suvi enam kui kosutuseks. Ihar kooselu loodusega on võimalik ainult suveti. Nii oli see minevalgi aastal. Päikesepaistesed päevad veedin kuskil niite serval, metsatuka ääres, mille ees avardus rikkalik väljavaade. Maitsin seda niisama, või märkisin midagi ka üles, oma albumi või kuhu juhtus. Mind vangistavad looduses kõige enam üleminekud: ao hõretus, päikese-eelne elevus, keskpäeva helgus, mis varjud puude all teeb imeliselt läbipaistvaks ja nagu hõhetavaks, sarnaseks lilla looridelle, mis nümfid villu jätnud.

Tundsin rõõmu ja ärevust iga mullatüki sahvtikast kobarast, mille ader teisipidi käänis. Tihti võtsin ette pika teekonna kuni rannani, et näol tunda jahedate mere tuulte paitust, kõndides luitel. Kõik avatles mind: rohekashall väsinud meri täis päikseläikeid, maanteede pikad pimestavad palakad, vaateveeru sinerdavad metsad, villpehmed pilved sinises taevas . . . Võisin iga vastutuleva inimese peatada, tehes juttu ilmast, põllusaagist, tundes sellest rõõmu nagu laps mänguasjust.

Peagi viisid sammud mind endisesse maija aia lehestiku vahel, mida sa tead, sest olen sulle sellest ennem jutustanud, kuigi sa omas novellis seda kõike vähe teisiti ja kunstlikumalt oled kujutanud, kui just lugu oli. Paremgi, sest muidu võiksid inimesed hõlpsasti elus saada fantoomideks, kui oma kujud leiavad kunstitööst. Usun kunsti maagilisse võimu.

Erta leidsin koguni teistsugusena, kui olin teda alguses kujutlenud. Ta oli kaotanud hulga omast kinnisusest, oli avameeldunud. Oli mingi suhtes minu vastu muutunud. Käies kõrvu või istudes kahekesi ei taotlenud ta enam mind torkida, ei kihutanud mind enam piinlikult eleville, ei puserdanud ega nõristanud mu hingest mahlu, mis mind ennemalt oli kurnanud. Oli vaiksem ja ma võisin teda sarnastada suvise päikesepaistega puude vahelt.

Endise teravuse asemelle oli tulnud vaikne tagashoid ja imetlus. Vaatles mu pilte, mind ennast, püüdis aru saada igast sõnast, tungida vähemassegi mõtte peenusse, mis avaldin. Ta oli kui mõni mu kunstitöö, hämmastav ja vagus, saad hergaval hetkel, täis joovastust. Või eksin?

Tal ei olnud nüüd midagi selle vastu, et ta õde Evi vahel minu juures käis joonistamist õppimas. Ei ühtki etteheidet mulle ega õele!

Too pööre üllatas mind esialgu. Või on seegi mask, kahtlin. Aga jäin ootama edaspidist. Ja siis tulin otsuselle, õigelle või väärale, kes teab, et ükskordne võitluski meie vahel oli olnud salajase poolehoiu väline palg. Kui tol korral alalisis kokkupõrkeis ja nägelusis siiski minus rahu alal hoidus, siis olin nüüd aldim ja lasin end vallata ta mahedusest ja andumusest. Naisil on ju võitmisabinõusid enam kui meil: kui üks ei aita, teine ikka.

Saime igal nädalal kokku, vähemalt kolm korda, posti päevil, vallamaja juures. Harjusin säält õepaari koju saatma, läbi võsa, siis mööda põllu peenraid, mõlemal pool kõrge rukis, mille raskeid päid riivasime mööda minnes. Maja paistes pöörsin tavaliselt ümber ja tulin tagasi.

Läksin kord ka sisse. Jäime Ertaga kahekesi. Palub, et ma mängiks vähe klaveril. Talle meeldis kõik, mis mu ebanõtkete sõrmede alt tuli. Mul oli häbi, et nii vähe oskan, kuna tema iga heli püüab, mille esile toon. Vahel jäin mõtisklema keset mängu, loobudes käsist, neid põlvili pannes otsekui tarbetumaid. Ta toetas klaveri servale ja unistas üksisilmi. Sugenes vaikus, millest teadlikuks sain varblaste sädistamisest akna taga, räästa all.

Tõusen ja tulen. Ka tema jookseb, kergena ja suvisena, õhukesis riideis, jääb uksepiidale seisma, käsi kõrgelle sirutet, vaadates järele kui ära tulen.

Tundsin siis kergust ja häädmeelt, millesse aga kujus väike dissonanss: leidsin ta ülespidamise minu suhtes nagu sihtliku olevat ja sellepärast asjatuma, tundsin end süüdlaseks ta õe ees, kes mult sel teel ära libises. Erta tahab, nii mõtlin, mahendada ja kustutada mu igatsused Evi vastu.

Aga rahustusin peagi, kui mäletin, et käed klaverilt võtnud ja mõtiskelma vajunud, olin kogu aeg just õde kujutlenud, temast unistanud. Tihti nägin Ertas eneses samu jooni, võib olla illusoorlikke, mis ta ões. See tegi mulle Erta veel ligidamaks.

Mäletan alati olevat säralises ümbruses, kui ära tulin. Alati vilistin, laulsin või naersin. Küsisin endalt vahel sekka: kas see suvine meeleolu lõpuks ei hakka meid raskejalustama? Kas too kerge tuuleõhk lõpuks kokku ei kuhja tihe!ad pilved? Ja viimaks: kas ma Ertat niiviisi ära ei vaheta ta õe vastu? Olen iseäranis hell kiivuses, ja nii kartsin ühte, et kui Erta minus äratab armukadeduse, siis mu poolehoid võib muutuda lõpuks valusaks kindimuseks. Teadsin tal olevat ühe lapsepõlve sõbra, kellega kirjavahetuses ja kes mõni kord võõrsil käis. Selle abinõu tarvitusele võtul oleksin kahtlemata vääratanud.

Aga palju kujunes teisiti, kui olin aimanud. Sündmuste sõlmuses, millest sulle kõnelen, ei mänginud viimast osa mingi hingeline nähtus, kus kõik, mis ühele räägid, on kahvatu järelkaja sellest vestlusest, mis kõigi oma meeltega tunned salajas pidavat sellega, kes su ideaal, mitte aga sellega, kes su ees on. Tihti, iseäranis hämaras, pimedas tundsin, et mu kõrval pole mitte Erta, vaid ta õde, või veel enam, mõni olematu varjukuju salaste looride taga. Vahest selle vahetusega, seda täielisemaga, mida tagasihoidlikum õde oli, seletubki Erta ja minu aegapidine sõprumine ning usaldamine.

Ühel maapeol sain temaga jälle kokku. Vaevalt mind silmanud, jookseb minu juure peaaegu kõigile märgatava kiljatusega. Oli suure tuhinaga kõik oma ümber unustanud, kõneles valjusti ja ärevuses, enesest täiesti ära.

Jalutime kogu aeg mööda metsateed, puude vahede alaliselt tumenedes. Ainult taevas oli veel siniseks jäänud. Minagi sattusin helevusse. Jutukômin ümberringi, öine metsa lôhn, romantiline igatsus nimetuma ônne järele, enam ning enam pimedusse sulav neid siinsamas kôrval, järele jäänud veel valevad käed ja nägu, silmad nestes sädelevad. Ei olnud siis ime, kui olin täiesti joovastuses ja vahetpidamata kônelin, millest, ei mäleta.

Aga teda jooksul tabanud, sôrmed löönud ümber ta käsivarte, meelis pöörane tuisk, iha teda üles tôsta ja viia metsinimesena oma saaki, kuulen korraga ta kilje, nii vôôra, nii ebakôlalise. Ei ole tema, ah, ei ole tema, tunnen korraga. Lasen käed lahti ja kônnin ta kôrval edasi, rahusana.

Muidugi tundis enese haavatuks. Koju minekul ühes vankris sôites, kutsariks väike karjapoiss, hobusega järele tulnud, lobisin jälle, tahtes vähehaaval kustutada ta haavunud ihasid. Kuid koidu liginedes, taeva luitudes hääbus mus helevus: vaatlin verstaposte, laisku udusid piki tee äärt, kastest rohtu, niiskunud maantee liiva ja magavaid maju. Kôrvalistuja tundus jälle ammusena: upsakana, teravana, järsuna, isekana.

Kui ta mu raugeva kône oli katkestanud järsu hüüdega: ärge kiusake mind, jäin üsna vait. Nôôtasin veel hobust. Mäkke minnes olid selle sammud nii aeglased ja vaikus nii suur, et Erta omapuhku hakkas ühest-teisest

kônelema, kuni temagi vaikis, teadvaks saanud minu tähelepanematusest.

Metsast läbi sôidet, avus meie ees kôrge lage väli, mille äärel värisid päikeseketta esimesed hôôguvad loidud. Vaatlin Erta nägu: ahtunud silmateris häilis tükike päikest, aga roidumus oli silme alla vôrud vedanud, näonahk oli tolmune ja higine, suunurkade ja otsaesise jooned olid nüüd tômmat liig aredatena ja inetult.

Teelahkmel hüppasin vankrist. See vuras minema.

Ei mäleta ammu eneses niisugust värskust tunnud, energiat, kui sammudes alaneval maanteel jahedas päiksetôusus.

Kui nii üksi tulin, ees udude sari, mis nôgudelt ôhku imbus nagu tasa keevailt katlailt, langes mu meeli ülev tundmus ja ma tervitin rôômsana pikki varje, mis kasteselt rukkilt jalge etteroomasid, majadelt ja puudelt.

Kristalses vaikuses lainetas kuulmata sisemine rütm, elustav ja karastav. Päikesesôrmed siblisid üle udude kogu.

Noppisin tee äärest kasteheina ja andsin sellele suud. Tundsin nüüd igas kôrrekeses midagi ühist sellega, keda armastin. Valguse kiired helisid avaruses otsekui kandle keeled nägemata sôrmede all.

Koju jôudes, pää padjale pand, helisid katkenditena edasi Erta soetet helevused. Ma olin aga mujal.

Mône päeva pärast saadin ôdesid jälle koju. Ilm meelitas meid valima kôveramaid radu, metsateid ning niidunôlvu. Kôigist

kõnelime siis. Erta herkus aga iseäranis siis, kui jutt tuli pere- või majakonna küsimusist. Mina neid palju ei armasta, sest need panevad kujutlused vangi nelja seina vahele. Sellepärast kaldusin kergesti talle luiskama vahekorrist, mis õige muinasjutulised, fantaseerisin talle ette kõiksugu juhtumusi sel alal ja pildusin põhimõtetega ning kõlbliste vaadetega nagu mitmevärviliste pallidega. Erta oli ses suhtes alati liig tõsine, ja seda enam panin mina oma mängu liikuma. Pilkasin, ei, ma ei pilganud, naersin häätahtlikult inimeste omavaheliste tundmustelibleheste ja nende puisuse, marionetsuse üle.

Järsku ühel vaikuse silmapilgul hüüab, peaaegu värisevate huultega:

— Ärge luisake mulle nii palju! Kas lubate? —

Etteheite tõsidus tuli mulle nii ootamata, et ma sõnagi ei osanud vastu lausuda. Sain temast aru: nägi mu kujutlusis, mu mänglevas fantaasias ainult valet. Mina ise mitte. Teravamalt tähele pannes leidsin ta umbusaldust minu vastu isegi siis, kui tõtt rääkisin, iseäranis kui see tõde kaugemalle küünis äripäeva vallast ja sellepärast vähe imelik paistis.

Mis on vale, mis on tõde? Valed on maalitöödki, sest sääl pole ühtki fotografeerit joont! Vale on terve kunst, sest see ei ripu igas avalduses elu küljes. Ja kas ei või siis elu olla ise suur kunst, suurim, kui kõik muud?

Vaatasin kaugemalle. Sääl korjas ta õde lilli ja pani neid kimpu.

Igavene arusaamatus! Tundsin asjatumaks kõik seletused. Olin kindel, et jääb mind alati võõriti mõistma, ka kui kulutaksin kõik omad sõnad. Ühtki silda üle lõhestiku.

Kõnnime edasi metsa vahel. Katsun mitmeti kägistada tumma vaikimist. See ei õnnesta. Õde on tulnud meie ligidalle. Üleval kahisevad haavalehed. Võrdlen nende värinat kase omaga, imestan tiigi üleni kattumist rohelise perkega, juhin tähelepaneku läbi lehte kurnitseva päikese pääle. Evi saab hergemaks, näitab meeldivaid lilli, osutab üle jalgtee viivat, vaevalt-vaevalt märgatavat rada, mida mööda ronivad suured pruunide keredega murelased, moona vedavad põõsaste tagusesse pessa.

Mul on kõigist väikesist nähtusist nii hää meel. Erta katkestab:

— Teil on vist minuga igav kõndida. Ma ei mõista millestki kõnelda.

Ta läks loodusest läbi nagu võõras. Ja mina? Ma võisin omas looduse rõõmus nii kaugelle minna, et oleksin lõbu tunnud juba sellest, kui loodusasju oleks üksikult nimepidi hüüt. Mul on tunne, nagu oleks inime kõigega sugulaseks saanud sel silmapilgul, kui ta loodusele nimed andis. On tarvis hüüda — Värihein, ja vaata, värihein kummardab oma pää hüüdja poole. Lehed ja lilled mõistavad iga sõna. Aga inime tahab muud. Tahab, et ei luisataks, vaid tõtt räägitaks. Kas ma mõistan valetada

siniselle taevalle, haljalle puule, kõrt kandvalle sipelgalle?

Ma ei panna inimest mikski. Mul polla nende jaoks iseäralisi mõõdupuid. Ma olla oma loodusega päris ühekülgunud, ja inime olla mulle saanud samaks esemeks, nagu puutükk või kivi, mida maalin. Ta tunda endastki, kuidas ma teda käsitavat mingi katsejänesena, kuidas ma teda alatasa eksperimenteerivat.

Haavusin süüdistusest, sest mis tarvis eksperiment kui mu ees kogu loodus ise end vastu sirutab tuhandeil käsil. Kihvatin ja veeretin etteheite talle tagasi, sest tema, tema on see, kes mu pisemaidki sõnu luurab, tema, kellele olen vaatlusesemeks olnud, kui naiivselt üht või teist talle usaldanud. Tema ise on see, kes mind kogu aeg on umbusaldanud, alati elevel olnud, et mind püüda sõnadest, näomängust, käteliigutusist, et tabada momenti, mil katseid teen, mil lõksu üles säen.

Vahekord raskenes ja surus mõlemaid. Juba oleme uuesti tagasi tulnud endisille arusaamatustele, mõtlin endamisi.

Nende koju jõudnud, Erta ei lasknud mind ära tulla. Olime aias aset võtnud ühe sõstrapõõsa juures, mille marjakobarad avatlevalt oksil rippusid. Ülevalt langes meie pääle suure kirsipuu vari ja lehvitas meist eemale suve helguse.

Nagu iga horisontaalne olek raugetab pahad vimmad ja võitluse tuju ning mahendab kõik dissonansid, nii taandusid meist

endised torkivad mõtted ja kärbilised tundmused, nii pea kui lamasime, tema toetes vastu kirsipuud, mina suhu pistes ohtralt sõstrapõõsalt ükshaaval punaseid marju.

Raske koorem langes meie päält, mõlemaid valdas hää, anduv meeleolu, kaugelle meist maha oli jäänud umbusaldus oma kaaslastega.

Seni ei olnud meie läbikäimises mingi sensuaalsust. Ma otse pidin end võitma, et teda riivata oma käega. Iial ei olnud mul himu teda võtta oma käte vahele, oma janu kustutada tema huultel, välja arvat vahest see ükskordne silmapilkne uimastus öösel, metsa vahel, millest sulle kõnelin.

Meie vahekord oli ilma iharuse läiketa, ennem sõbralik kui kirglik, kuigi vahel tema silmi leidsin kindinud omadesse või mind võlutult vaadelnud, kuigi mõnes liigutuses võis aimata mingi tahet kinni haarata, kuigi ta põsed teine kord lõid hõhetama otsekui palavikus. Ja mitte ükskord ei tajunud ta kirge minu silmis, millest ma ise aga teadlik ei olnud.

Aga kõik muutus ühel augustikuu päeval, ja alates sest päevast, meie vahekord murdus. Sel päeval sai sõlm seot ja ka avat.

Sõin kirsipuu ladvas lopsakaid marju ja pildusin ülevalt lõbusat nalja Ertaga, kes all oli ja üles vaatas. Neil silmapilgel olin ikka vallatu, Erta tõsiduse kiuste. Ajasin ühe oksakesega ta juuksed sassi, nii et ta tuppa läks neid kohendama. Mis minagi üleval püsisin? Tulin tuppa järele. Erta

oli oma raske ruuge juustevihu lahti jätnud, kirsspunane lint kuklalle põimit. Kiharad väänlid valgel bluusil, ja see tuletas meele jälle ta õde. Välja jahedus oli liikmeisse toonud tarbe liigutusi teha, vallatuid hüppeid. Klaveri lõualuu avatles ligemalle oma valgete hammastega. Sõrmis pakitsev palavus, janu pigistada, suruda, mängisin midagi õige prestolist.

Erta istus sohval, käed üles tõstet, vaheliti pää all. Pilgu klahvistikult tõstnud, leidsin ta palge hõõguvat ja rinnad iharalt kummunud valendava riide all. Kurbus valdas mu keha ja hinge, tundmused lüürinesid ning ühtlasi tõusid pinevamaks. Sisendin igasse nooti kaduviku valusat melankooliat ja nukruse teravat himurust, milles viibisin. Mäletan, iial pole ma mänginud nii andunult, iial pole mind iga noot, akkord nii pannud värisema.

Minu lõpetes kargas Erta sohvalt ja küsis imetelles, mis mul olla, sest nii ei olevat ma iial seda tükki mänginud. Vastamata sõrmitsin edasi minooris. Tundsin Erta põletavat pilku mustalt sädelevaist silmist. Seda suuremaks paisus mu iha. Klaver oli liig väeti, või olid mu sõrmed seda, et oma kirge sääl vallastada.

Hädatluse ja vihaga võtsin paar nooti kõige labasemast lookesest. See lõi korraga nagu iroonia hävitav välk. Asjata rabelin oma tundmuste võrgus.

Tõusin ja läksin Ertaga välja. Juba oli hämardanud. Puud siluettusid aredamalt taeva haljas vees.

Aia lôpus, kahe kôrge varjuka kastani vahel, ümber jasmiini pôôsastik, oli vôrkkiik. Paar niisket ööd väljas olid kiige nöörid sitku tômbunud.

Kui Erta vôrkkiige sülle tôstin, naeratas mulle vastu. Kiigutin siis ja uinutin teda kui last, kes silmi ei taha kinni panna. Tôusis aga pea istukille, sest ta ei kannatavat säärast kiigutust. Istusin kôrvale. Hellus minus lagus järjest laiemalle: tundsin end ôrnaks saavat hebemena vôi udusulena. Kiige keskkoht vajus meie raskuse all madalamale. Ligiolek kandis soojust teisest teise ja ühtlasi värisevat palavikku läbi käte, läbi hingeôhu, läbi kôdistavate juusteotsade.

Ohtu oli vaikne, ükski leht ei liikunud. Näis koguni, et on haudjalt soe, kuna ennist väljas jahe hakkas. Vôrkkiik hôljus lôôgsalt nagu paat jôel tasaste aerude liigutet.

Ertal keerles mingi rahutu môte ajudes, millest asjata püüdis lahti saada.

— Mis tahate minema peleta? asetin küsimuse ja peatin jalaga hôljumise.

Ei vastanud muud kui piinavalt-surutult:

— Laske kiikuda!

Hoidsin aga jala vastu. Kiik seisis. Ümber oli vaikus.

Vahtisin tühja ôhku, silmad vist suurdunud. Korraga näen teda, Evit... Seda oli aga ainult silmapilguks. Suurem laine, must ja kohutav, mattis mind ja kogu selle viirastuse.

Kas temagi rahutumad môtted polnud samalaadilised? Kes teab?

— Mis te näete sääl? hüüab täis hirmu.
— Mitte midagi.

Kohkusin ise oma hääle vôikusest. Nagu pagu otsides paratamata viirastuse eest, haarasin jahedate kätega ta kuumad palged. Sôrmed libisid juustesse.

Surus end ligemalle, öeldes, tal pôsed hôhetavat alles mu mängimisest.

See oli kui viimne tilk täis karikasse. Sellele järgnes metsik söööst, pime ja suur, mis minus kustutas kôige môistliku, maha pühkis mu ideaalsed tôotused oma pühendulle. Ei mäleta enam kuidas, kuid huuled leidsid vastuhôôgavad huuled, ja järele jäi veel kirg, kummutav ning meeletu.

Vaevalt hinge saanud, langesin uuesti ta suule sama ahne joovastusega. Paindus tagasi. Kiik kôikus, terve ilm kôikus. Ime, kuidas vôrk meid siiski üleval hoidis...

Pääsnud kallistusist, metsikult lämmastavaist, puhkeb nuuksuma, hinge tagasi saamata, nagu oleks rindu ängistanud painaja, kelle eest nüüd tahab end minusse ära peita.

— Kas pahandate? saan lôpuks sôna suust. See kôlab ôudsena, peaaegu kohutavalt, nagu lummutus kesk surnuaeda.

— Ei, mis räägite, kuidas seda arvate?

— Aga t e m a?

— Ei, ei, terve suve jooksul ei ole ma tema vastu mitte midagi tunnud, mitte kôige vähematki, puhkeb mulle korraga seletama niisuguse rutuga, nagu vôiks tal hirm olla, kui vastapidist oleksin vôinud oletada.

Nuuksus edasi. Haaras minu käsist, tundes millestki vôrratumat hirmu.

Rahustan teda, paitan, sosistan mahedaid sônu. Vähehaaval tuleb naeratus näole ja nagu haige laps, kesk aegajalt tagasitulevaid nuukseid, küsib, mulle otsa vaadates:

— Olete ikka see teie?!

Suudlen teda vastuseks vahetpidamata pôsile, kaelale, silmile, kuklalle, juustelle.

— Ah kui te teaks, mis piin mu rinnus, hüüab, tahtes end sirutada, nagu ränga koorma alt. Kuid minu rahustuste all sosistab vaevalt kuuldavalt:

— Läheb üle, läheb üle.

Hämarikus näen ta huuled verised, tunnen omadki samasteks ja märkan nende jälgi ta pôsil.

Kas te süüdistate mind? küsib kallistuste sekka.

Ei, ei, mis teil môttesse tuleb!

— Vahest kergemeelsus?

— Ei, ei!

Korraga vaikuses kuulduvad selgelt sammud ôhtustes tubades, läbi avat akna. Keegi käib ustest, küünal käes. Varjud jooksevad aias, libisevad jasmiinipôôsaste vahelt. Keegi liigub hämaras georgiinide taga, rôo ees.

Hüppan üles. Näen, kuidas Evi kuju rôole kaob. Kôik on näht, tuksatab pääst.

Erta ütleb kôva häälega:

— Ega vôrku küll vôi ööseks välja jätta, vetib jälle kôvaks.

Harutame kiige nöörikuid kastanite ümbert, teine teisest otsast, tôsiste nägudega.

Vôrk kokku mähit, kaenla vôet, jookseb lävele; jumalaga jätmata, ainult ruttu sosistes:

— Nüüd läheme igaüks isele poole!

Maantee edenes läbi lepasalude ja kadakapôôsaste. Vallamaja aknad olid pimedad. Igaüks isele poole, môtlin, nagu patused. Oleme môlemad ehk eksinud? Kas viib tee alla mäge, vôi algab lunastus?

Ülevalt külvus pisut kuud läbi pärlmutrist pilvekese. Ei olnud tuult, ja mulle näis, kôik hingas palavust. Süda tagus kiirelt ja halastamata. Môtted tahtsid sigida, aga ma ei lasknud neist ühtki tulla, ja nii sarnalid nad sadadelle inimestele, kes kôik ühekorraga ainsast uksest sisse rühivad ja sellepärast enne ära väsivad, kui ükski neist sisse pääseb.

Mäletan, kuidas keset seda tumma vôitlust, mis vastastikku pidasid môtete, tundmuste lademed, maanteel vastu tuli üks vanaeit. Möödaläinud, pöörab ümberja hüüab:

— Tere ôhtust, noorherra!

— Tere jah, tere! vastasin nagu mônele häätegijalle.

Nii palju on meele jäänud öisest kojutulekust.

Voodis ei saanud rahu. Vähkrin küljelt küljele. Suu hingas kuuma ja kogu ihu hôôgus. Ja nüüd hakkasid môtted minusse pääsma, tuulepöörisena keerutes kui mööda tühje saale. Uni ei tulnud.

Tôusin üles ja läksin välja.

Millest need ootamata minutid, mille olemasolugi näis olevat fantastiline? Täna

on 13, paha enne? Kas oli see tôesti Evi? Nägi ta meid? Ehmatas, kohkus? Vôi ei näinud? Kas suudab Erta ses rahus hoiduda, millega ta lahti harutas vôrkkiige paelu? Kas ôde korraga ei küsi, mis verev laik ta pôsel, miks huuled katki, miks hääl väriseb, miks isu puudub ôhtusöögil? Mis näoga nüüd veel vôisin Evi ette ilmuda? Mis patukahetsusega oma süüdi lepitada?

Ja korraga, säälsamas, selgis kôik, mis Ertal on seni ajani minu vastu olnud. Kogu suvi ei ole ta enam midagi tunnud selle vastu, keda ta enne armastanud ja kes tema vastu on olnud leplik ja kannatlik. . .

Leidsin enese vääritumaks vastu vôtma seda suurt andumust, ohvritki, mille olin endalle kiskunud ühel segasel hetkel.

Kôndisin kogu tolle öö nurmede vahel, kuni hommikused linnud hakkasid sädistama. Jahenenud ôhk kahutas vähe ja mul hakkas külm.

Paar päeva hiljem, kui arvasin Erta olevat posti vastu läinud, sammusin kaudseid teid ta koduni. Ma ei tea ise, mis ma tahtsin, aga üks aje ei annud mulle rahu: pidin Eviga nelja silma all kokku saama.

Aeda pöördes ja säält rôole, näen Evit läbi lahtise akna astreid maalivat. Vaevalt kuuldavalt astun tuppa, liginedes kikivarvul ta toolile.

Tahtsin haarata ta kätest, sügavasse silmi vaadata ja ütelda talle: anna andeks! Aga selle asemel puudutin tooli leeni. Kui ta nôjatas, et värve kaugelt silmitseda, tundis

korraga minu käeselgi. Ehmatas. Segasena imestas mu tuleku ootamatust. Pärin, kas Ertat kodu pole

— Mis ime läbi siis te täna koos pole olnud? Kas te siis vallamaja juures ei näinud?

Ta ei teadnud nähtavasti midagi võrkkiigest ega muust.

Mida kauem olin ta ligidal olnud, vaadelnud ta valgeid käsivarsi, ta peeni sõrmi, ta maalide mahedaid värve, ta mustalt sukatet jalgu valgeis kingis, mida enam endasse imesin ta maha vaatavat, häbelikku pilku, ta palge kahvatust, hääle diskreeti kõla, seda kaugemalle taandus kõik. Ma ei tunnud enam end süüdi olevat ta ees, mu hing muutus puhtaks, hellaks, õrnaks nagu tuulevärin õites. Lugesin ta silmist, ta kõnelusest otsatumat andeksandi. Võib olla, et see oli kõik mu enese kujutlus, aga koorem langes minult ja mul oli kergem.

Tuppa tormas järsku Erta, palged jooksust alles õhetavad. Oli aimanud mind sääl olevat ja oli seda tüdrukult kuulnud, aiast läbi tulles.

Evi jäi tuppa astreid maalima. Meie läksime aeda.

Vanade uibute oksad olid vippu vajunud õunte ohtruse all. Nende all, mööda liivatet kõnniteed, seletab mulle Erta, ta olla omalt sõbralt kirja saanud. See sõitvat varsti siia, et mõnesuguseid asju selgitada, sest ta aimavat paha, nimelt, et Erta on küllastunud tema sõprusest ja et ees ootab lõpulik lahkuminek. Erta on seni uskunud sesse noor-

mehesse, talle palju annud, lootes kõike antut näha idanemas ja tagasi tulemas saja võrra, milles ta nüüd aga täielikult pettunud.

Ootamata põlguse avaldus selle noormehe vastu, kelt küll ainult käekirja olin näinud, äratas minus pahameelt ja ma suhetin kõik Erta sõnad salajas tema enese vastu. Vaevalt sain end pidada tema kohta samu sõnu kordamast, mis ta tarvitas oma endise kallima kohta.

Rääkis, kui hooletumalt ta oma sõbraga ümber käinud, kui see suvel mõne aja sääl võõrsil olnud, kuidas ta juuksed ja riided olnud lohakalt korraldet, kuidas ta ükskõikust igasse sõnna pannud. Et siis aga oma uhkust ja trotsivust näidata, olnud tal juuksed lohakil ka siis, kui ta minuga kokku puutunud.

Sihtis veel palju nooli selle mehe pehmuse, üleliigse hääduse vastu (mitte ühtki stseeni polla neil olnud!), sel mehel puududa vaimne tugevus ja mehelik ülesaste. Armastusest jääda järele niiviisi veel mingi kaastundmuse helk ja parem olla, kui ta omale läbikäimiselle kriipsu pääle tõmbab.

Ta otsis minult tuge, mille najale võiks jääda siis, kui loobumine oleks lõpulik sest noormehest.

Mõtlin kogu aeg: Kas pole minu vahekord Erta vastu samasugune?

Olime jõudnud paika, jasmiinide vahel, kus võrkkiik oli rippunud. Instinktiivselt haarasin Erta käest: läksin säält eemalle.

Palju oli musse veel jäänud endisest pôletavast tulest? Ja tema? Ta piinles, vaevles endiselt ja lausus:

— Vaadake, ma ei môista teiega kôneldagi, ma ei môista teile midagi anda, mis teid tulega täidaks!

Korraga küsib, kas see kôik minu poolt mäng pole.

Mis pidin talle vastama? Kas ma ise seda teadsin, oli see mäng vôi mitte? Äsja oli rääkinud ja vihjanud, kuidas ta tahab loobuda omast noormehest ja kuidas talle nüüd uus ônn näib vastu naeratavat. Pidin ma talle praegusel silmapilgul järsu sônaga kôik selgitama? Ma tahtsin, et surm tuleks tasaseil sammel ja huljutaks enesest eutanaasiat, sest järsult seda lôpetada, mis tasa sündinud, oleks olnud liig kurb, raske.

Märkasin temast, et ikka veel mind tasapisi uurib, minust tahab seda teada saada, mis ma tôepoolest olen. Tunnustas ise, et veel tahab mind vaadelda. Kihvatin: siis ikka see süütu eksperimenteerimine, igavene abinôustamine! Peaaegu kärgatin talle:

— Ma ei salli sääraseid uurimiskatseid!

Vastas:

— Aga ma teen neid nii, et teie ise seda ei tea!

— Siis olgu siit pääle meie vahel kôik lôpetet! hüüdsin ma. Mäletan käeliigutust, mis vahemüüri märkis tema ja minu vahel.

Vaatas teravalt otsa:

— Kui te seda tôsiselt tahate, siis ei ole minagi vastu. Olgu!

Kõndisime ja vahtisime kumbki oma ette. Pärast kauast vaikimist algan:

— Jälle oleme teravad nõelad, nagu aasta tagasi. Näib, et meie ei oskagi hästi läbi saada! Peab vist nii olemagi. Minu pärast kestku see arusaamatus lõpuni!

Ta nägu sai mahedama ilme. Ütles vaikse häälega, peates iga sõna juures, nagu tahtes neilt okkad ära noppida:

— Ütlen teile, ütlen kõik, kui nii soovite! Teie mängite minuga samuti, nagu olete juba mitme teisega mänginud. Ja täna, kui teadsite, et olen vallamajas, tulite mu õde võrgutama. Ärge arvake, et ma teid ei tunne. Te valetate alati, valetate igal pool. Valetite mõni päev tagasi, nagu seda enne olete paljudega teinud!

Neis sõnus oli terav etteheide. See muutus varsti süüdistuseks. Kuid seegi lahtus ja selle asemel tundsin eneses uhkust. Kui nüüd tõesti kord mängida Don Juani, mõtlin, kui nüüd teda arvata, ütleme, kahekümnekolmandaks, ja tunnistada, et kõik naised on ümber sõrme mähkida?! Või kui korraga lahti teha kõik omad kaardid, seletada sellele naisele midagi metaerootikast, armastusest kaugema vastu, mis ligiolijaid laseb kergesti ära vahetada? Või kui selgitada ühe sõnaga kõik, mis paar päeva tagasi juhtus? Öelda, et armastus on suurem kui üks inimene? Kas ta mõistaks mind? Ah, ei saanud end kuidagi avaldada.

Või on see kõik puhas vabandustarve

minu poolt, et oma kergemeelsust metafüüsilistesse looridesse panna?

Nii pea, kui see môte vilksatas, ütlin endalle: näita välja, et sa tôesti too Moolok oled, ära vabanda! Ja ma asetin talle küsimuse:

— Mis siis, kui see kôik nii on, kui tôesti olen nii kergemeelne?

Vastas:

— Tean, et see nii on, tean seda, aga kuulge, see on mulle ju ükskôik, ma annan teile kôik andeks, ma ei muutu sellepärast teie vastu!

Andeksand tema poolt? Ma ei vôinud kannatada säärast heldust. Aga jahutin end ja môtlin, olgu, las ta usub kôike seda ja las ta mulle andeks annab mu patud. Aga kes suudab seda pattu andeks anda, mida ainukesena tunnen, pattu Evi vastu? Kes teabki sellest, pääle minu enese?

— Ma ikka tunnen teid vähe ka ja tean, et teil avantüüride lust veres on, nagu igal kunstnikul.

Nii siis, ta leppis mu kergemeelsusega. Aga vahekord ta ôe vastu? Ah ei, salajane kadedus hôôgub edasi. Ta paneb kôike teravamalt tähele, kui keegi seda vôiks arvata.

Oli juba ôhtu, kui koju tulin. Sadas peent ja sooja udu. Vahest müristas, välgu joad valgustid rada. Aga samal ajal ujus kuukild pilve vahelt ning udu lahtus. Vahete-vahel lillatas kauge välk liikumata pilverahnu.

Môtlin, kuidas kôik on nii sarnane enesega: lapike sentimentaalist kuud, mida imed

kui magusat kompvekki. Aga rahu ei anna see, igatsus pillub uuesti pilvile, rändavaile koduta ja sihita.

Meeles hôljusid virvatulukestena sügise astrid ja nende maalija. Ikka viirastusid silmi ees ta valged kingad mustade sukkadega.

Järsku näen, et lähen tuld teed tagasi. Kuidas kuni aiani jôudsin, ei mäleta. Ainult seda tean, et koerad kôvasti haukusid, kui salamahti väravast aida läksin ja puu varjust läbi valgustet akna vaatasin toa interjööri.

Erta käis tôsise näoga edastagasi, kuna Evi oma pää oli kumardanud üle raamatu. Milline lust oli ennast iga loetava tähe ümber mässida, et lugejalle silmi vaadata! Tahtus säälsamas lapselikult muinasjuttu heegeldada printsist, kes tuleb rohelisest merest näkineitsite lossist ja keda surnuna leiab ta igatseja rannaneid liivaselt luitelt Tahtus paitusena libiseda üle juuste kiharate.

Oks praksatas jalge all ja koerad hulusid edasi. Kaks silma tôusis raamatult ja vahtis õhe. Lôi välku, ilm heitus lillaks ja ma tômbusin pôôsa varju. Saatsin ühe käesuudluse, mida keegi ei näinud, ja panin jooksu, läbi pôôsaste, mis mind niisutid.

Järgmisil kohtamisil nägin Erta näol eneseanalüüsi jälgi. Ühelt poolt piinas teda ülekohus oma endise lemmiku vastu, kes midagi ei teadnud, mis taga selja valmis, kes seda ei olnud ära teeninud, päälegi veel enne lôpulikku seletust, teiselt poolt aimas, et ma

teda mängukanniks pean, et ta iial minuga ei rahustu ega saa loota paremat tulevikku, sest mina vôivat iga vastutulijaga sedasama, mis temaga.

Jutustas minu minevikust palju, palju, mida ma isegi ei tea enesest aimata. Ma ei môelnudki usutella, nagu vôiks ta minu pääle loota, vaid ümberpöördult andsin talle märgata, et minu endaga mitte kôik korras pole ja et ükski pole kindlustet tugevama armastuse eest, mis paratamata vôidab.

Nimetin ta mahajäet sôpra, kelle armastus ja kindimus minu omast tugevam. Kuigi ma kôigiti talle ainult seda vôisin sisendada, et meie vahel püsivam vahekord vôimatu, siiski haaras tema väikseima lootuse ivakese ja pani selle vôrsuma.

Tema rahustumine tegi mind järjest rahutumaks. Ja siis tuli mul himu talle ja endalle selgeks teha, miks meie lahkuminek on täitsa kindel. Tahtsin talle kôike samade sônadega kujutella, millega ta minu ees loobus omast endisest sôbrast.

Ta ei rahulda mind. Ta ei too endaga kaasa suuremat vara, see harrastus laseb unistused eluga ainult üheks hetkeks kokku puutuda, ja tômbab siis haava südame, igatsuse suurema järele. Tema ei toitu illusioonide rôômust. Igal kujutlusel on tema juures verev haav küljes ja kôik nad on kui haiged linnud, vôimetumad lendama.

Tahtes kôike seda talle tunnustada, näen ta mulle vastu tulevat rôômsana ja hää meele pärast kergena. Tal ei olla enam kahtlus-

tusi mu vastu, ta ei süüdista, ei umbusalda mind enam. Ta olla lôpulikult kôik otsustanud.

Siis nüüd peab see sündima, môtlin, ja ma ei lasknud häiritada oma tôsidust, mis ta rahutuks tegi.

Olla siis mul midagi halba jutustada? Seletagu mina, mis tahes, tema olla kindel ja vankumata.

Ma kônelin talle kôik ettevaatlikult ja kainelt, süüdistes kôigis asjus ennast rohkem kui teda, vastamisi seades kaks paratamata ilmatundmist: mina — alaline mineja, otsija, kelle ônn on ainult rändudes ja ôhklosse ehitamises, keda rahustab ainult küllane kôiksus, tema — kes vaikust tahab ja sadamate rahu.

Ta oli kaua vait. Siis ütles, ta ei saavat mu sônust aru, aga aimavat paha. Lisasin veel kindlasti ette nägevat, et mina iial ei vôi talle anduda sel määral kui ta sôber. Selle väite arvas ümberlükatuks, vastates, et talle mehes ei meeldi mitte andumus, vaid vaimne tugevus ning mehisus. Ja pääle selle ei olla ta sôbragi talus asi joones, sest see ei kirjutavat enam nii tihti ega endise soojusega, ja lubamisest vôôrsille sôita ei olla ka midagi loota.

See môjus minusse halvemini kui miski muu. Korraks nägin enda ees teda, sôbra maha jäet, ja ennast sellena, kes selle mahaunustetu peab üles noppima. Mina korraga halastaja osas, see kujutus oli vastikum muust.

Ja silmapilguks esines mulle ta andumus haledana, katkisena, rebituna, nagu puu pärast rahesadu või lõhki kist eesriie.

Jälle libises esile nende dissonanssside vahelt kauge akkord. Võrdlin kõike meeleoluga, mis mind kord oli vallanud, koidu hõretes, kui pidult koju tulin. Jälle nägin valgeid kingi mustade sukkadega.

Siis läks terve nädal, ilma et ma kordagi oleksin endast mingi elumärki annud.

Ühel õhtupoolel näen Ertat oma poole tulevat. Oli vaikne, tõsine, peaaegu sõnatu, naerutu, mis minusse mõjus ängistavalt. Tahtsin teda raputada, virgutada sõnade ilutulestikuga, soojusega, pilkega. Ükski abinõu ei liigutanud ta marmorlikkust. Kalgiks jäi ta minu sõnade ees.

Ära minnes pimedusse astudes tõrjub mõttegi tagasi, et ma võiksin teda minna saatma. On muutunud kindlaks, kalgelt muigavaks. Näib nagu oleks temast lahkunud igasugune inimlik nõtkuvus.

Kuid lähen kaasa. Kõnnime kõrvuti, vaikselt kui kaks hauast tulnut. Versta paar on juba mind. Vilistan tasakesi oma ette. Viimati asetan järsku küsimuse, kas ta on omalt sõbralt mõne kirja saanud.

— Miks te seda tahate teada saada, kas see kuidagi teisse puutub?

— Olgu, kui ei taha öelda, ega saa sundida.

— Ei, ei . . . , algab ta, kuid takerdub, ja jälle kõnnime vaikuses.

Sammud on aeglased, mõtted aelevad ning tahavad ruttu vehkida oma tosinate kätega.

Iroonia sosistab: preili, kahekümnendal aastasajal ei kõnnita nii aegapidi.

Aga ma ei suuda teda haavata ühegi sõnaga. Edaspidised küsimused säen üles pehmemalt ning jään ise ootavasse meeleollu. Tasapisi leevenduvad tal piinavad meeled. Kuulen teda juba minevat jutukamaks. Hoian teda käsivarrest. Surub end mulle ligemalle.

Hämar öö eksitab meid teelt. Tunneme jalge all olevat kesapõllu, pehme ja üles künt. Seda nurme edenedes leiame eest ühe suure kivimüraka, kus peatame. Tõstan ta sinna üles ja hüppan ise kõrvale.

Aga nüüd olin mina omapuhku kalk graniit, nagu see kivi, millel istime. Valusad vöödid mu hinges olid tardunud ja saanud kõvaks seinaks, mis kajana kõik sõnad tagasi andis.

Ootamata puhkeb nuuksuma, tagasihoidmata ja hüsteeriliselt, hoides kramplikult minust kinni.

— Ah, ometi ükski, kelle juures ma nuttagi võin! surub läbi pisarate, mis mu käele jäävad hõõguma.

Tunnen enese sel silmapilgul olevat külma, käeliigutusis ja sõnades on abitus. Kui esialgne söõst üle, vaatab mulle otsa ja sosistab:

— Ah, see on ju nii inetu, te ei salli seda . . .

Vastan, ma ei mõista ei kaastunnet avaldada ega lohutust pakkuda. Ei, ta ei tahtvatki seda, ainult üht tahta minult, ainult andeksandi.

Andeksandi minult?!

Jah, mind nii kaua nägemata, oli kirja saatnud oma sõbrale, sellesamale, kelle ta enesest nii kergelt eemalle tõuganud, keda ta ei salli.

Panin oma jaheda otsaesise ta kaelale ja kuulatin teda imeliku rahuga. millega kohtunik võib tunnistajaid üle kuulata.

Ta otsis minult andeksandi! Aga kellelt pidin mina andeksandi paluma?

Ühel meeleheite minutil olla ta kirjutanud, avaldes sõbrale kõik hingepiinad, kõik selle segu, mille all ta veel praegu viskleb, mis talle öösiti rahu ei anna ja mis ta päevad mürgitab. Trööst olla ta otsinud ja kaastunnet. Ja kellelt veel? Süüdistagu ma teda, kes olla nii nõrk ja nii alatu. Süüdistagu ma ta kujutlusi, mis minu vastu sihit, mis ta siis haudunud, kui ta mind pole näinud!

Kuidas ta mind oodanud vallamaja juures ja kodus! Päeval suutnud ta veel tunde lugeda, aga õhtuti mitte enam, ja ta olla nutnud, nutnud.

Öösiti ei olla ta maganud ja hommikuti olnud padi märg. Ta hakanud mind jälle umbusaldama, süüdistama ja vihkama. Leidnud enese jälle mängukanniks, kellega nii alatult ümber käiakse. Lõbumäng mulle ja terve saatus talle! Ja vahest tulnud talle vargsi surmamõte ligemalle, üsna tõsiselt.

Surma nimetus tôi mind välja mu stagnantsusest. Vôpatin. Haarasin ta oma käte vahele ja vaatasin talle otsa hirmuga, kaua, küsivalt.

Ja nüüd ei süüdistavat ta enam mind, vaid ennast. Ta tundvat, miks ma olen külm ta vastu ja miks tal elus ôieti midagi polla pääle hakata: tal ei olevat midagi mulle anda, mis mind rahuldaks. Ja sellepärast ollagi surma môte ta ajudes keerelnud. Tal ei olla elus sihti ja ülesannet, tal ei olla ühtki ilmavaadet, ühtki kujunenud andi. Ta anda mulle ainult seda vähest ja kôike, mis tal on: oma hinge, keha ja armastuse. Muud midagi ei olla tal anda.

Kuid mina ei saanud aru sellest ohvrist. Olin rahulik ja see hakkas vähehaaval temassegi.

Tôusime kivilt ja ma saadin ta koduni. Maja juures haarasin ta käe jumalagajätuks. See oli mustas kindas.

Kui meie huuled kokku puutusid, tundsin, see on viimne suudlus meie vahel, ja ma pigistin sellesse kôik: — kaduviku valu, andekspalumise, igavese lahkumise kurbuse ja lôpmata ärduse.

Nägin ta silmis pisaraid ja näos ääretumat nukrust.

See oli viimne suudlus.

Kui ära tulin, nööris mu kurku sônamata valu, millest asjata tahtsin lahti rabelda.

Üle inimeste, kôrgemat kui armastus! tagus pääajus môte väljapääsu.

Ja nôelatorkena käis igatsus hingest läbi, igatsus kaugema järele. Olin karastunud puhastustules.

Pärastised päevad viisid kôik kallakpinda mööda alla. Kôiges Erta juures tundus valu ja kôik, mis tal oli, sai purustuse ilme: hing, piinust nôretav, kurnat minu külmusest, mida vooruseks ülistin temagi ees, ta armastus, mis nii iseendalle jäet, kokku vajub üksilduse surve all, virildub ja saab martüüriumiks, ta kehagi, mis kurbusest paindumatumaks muutus.

Kui ta oli lôpuks ära sôitnud Venemaa kaugemasse nurka, et enesest maha raputada pisemadki mälestused, siis nägin mulle saadet kirjest, kuidas sündis see armastuse kägistamise protsess.

Kôigepäält tahtliku üksinduse ülistamisega. Tema, kes iial ei ole saanud üksi elada, tunneb sääl end ônnelikuna, igatsemata ühtki inimest, kellele midagi usaldada. Siis kindla eneseusutlusega, et keegi neid tundmusi ei tea, ei kujutle, mis tal osaks saanud viimsel ajal läbi elada. Siis pôlgliku seljapöörmisega inimestele, kes väärt ei ole tôsiselt käsitet olla. Siis vaenu avaldusega minu vastu, keda ta peaaegu vihkavat, kelle môju all ta olnud ainult seni, kui mina tema silmapiiril olnud.

Teda haavavat môtegi, nagu vôiksin vähematki sümpaatiat tema poolt loota.

Viimne kiri, mille sain, oli paarirealine. Tema ei tunda enam midagi minu vastu. Kuni ta silme ees olnud, vôinud ma teda

hüpnotiseerida. Nüüdsest pääle on aga sellel ots.

Viimsed sônad olid: kôik on lôpetet!

Tema armastus rippus kui ristisambas, käed välja sirutet. Ja mina? Ma olin tagunud neisse naelu sama külma rahuga, millega puusepp naelu vasardab ühe laua sisse.

Kuidas mind leevendas viimne kirjas olev ohe: kôik on lôpetet! Vôib olla, oli see järskus mingi kättemaks minule, vôib olla, tahe näidata, et tema see on, kes vahekorrad lôpetab. Mulle oli see aga enam. Ma teadsin, nüüd ei anna ma enam äädikat käsnaga, ma ei torka enam oda ta küljesse!

Aga kôige selle juures olen üks neist paganaist, kes ei usu liha ega hinge ülestôusu. Mul ei ole kolmat päeva. Mul on ainult tänapäev ja igavik.

Ma ei toitu lootusist, mul ei ole ôndsust, rahu. Mulle on ilu kaduv ja igavene nagu meloodia ja tundmuste kapriisid.

Mis jôudu ta pidi enesest koguma, öösiti asemel väherdes, et saabuda selle kategoorilise otsuseni: Kôik on lôpetet! Ta môtles ja môtiskeli. Nagu oleks elu môtteis!

Mina olen üks neist, kes pôlgab ristisambaid, kes armastab päikest ja naeru. Vôi hakkaksin minagi juurdlema? Teadsin ju kôik ette. Teadsin, et kôik haihtub ja ei saagi unenäoks. Mis mahlad mind siiski silmapilguks avatellid? Oli see kôik vahest autosuggestioon? Kui nii, siis olin nii tugev, et oma illusioonidesse uskusin momendil, mil neid läbi elasin.

Aga sääl tuli äripäeva intermezzo ja mu fantaasia hôljutas mind mujale, kaugemalle. Ja siis nägin pikka kuju, nägu, lapselikkuses siiski mehelik-kôrki, kônnakut raskemeelist, môtlikku ja hôljumatut. graatsia puuduolu, käsivarte kondilisust. Miks ei pidanud ma ka seda nägema, mina, elu skulptor! Miks ei pidanud mina tajuma ta hinge väänete järskust, kire ja söösti argust, ta huvide piiritelu ahtakese äripäeva ribaga ja selle kôige tähtsama puudet, mis lainena hôljuks ja lôhnana huljuks, haaramata, püha loori puudet inimese ümber, ainukese, mille ees maani kumardan.

Mis oli minul siis lôpetada?

Vahest ehk lahutada oma kergetiivulist hinge maisest, mida illusioonid kalduvad kokku sulatama nagu päikesekiired liblikat ja lille.

1915.

RISTIPOOD SFINKS

Juba môni aasta ei olnud ma Tarmiga enam koos olnud. Teadsin ainult, et ta viimased ajad veetis Soomes ja Skandinaavias. Nüüd aga, sügise hoogajal, leidsin ta nime nende kunstnikkude hulgast, kes Peetrilinnas korraldid ühe kunstinäituse.

Kohtasin teda kord „Hulkuva peni" keldris, kabarees, kus noor boheemkond istus, lôbutses ja vaidles. Pikergune artisti nägu oli lahjunud, ja silmist tundus kindlus ning veendumus asjade üle, millest rääkis.

Oli kohtamisest minuga üllatet; istusime kaua veiniklaaside taga.

Oli niiske kesköö, kui keldrist välja tulime. Teravapilgulised valguspallid vahtisid uulitsaid udurätikute seest: tühje, nagu luiseid teliskivide vahel, mône harva voorimehega ning autoga, ning hooviväravaile poetet kojameestega, kes tuluppides tukkusid. Môni üksijäänud uulitsaneid kadus pettunult pôikuulitsasse.

Tarm kutsus mind oma ateljeesse.

— Homme on vernissaash, ja sellepärast ei leia sa mu kodus midagi, mis kuidagi väärtuslikuks vôiks pidada. Ainult môned visked, mis mulle endalle suurema tähendusega, kui vaatlejalle, sest neis on vähegi aimet pôgeneva mitmekesisusest, mida olen otsinud. Kôik pôgeneb, kôik muutub, ja minu püüd on värvidega selle järgi joosta ning seda tabada. Vaata seda naist, kes meie ees kônnib, näed sa ta talje joont? See looklev joon, aimatav üle ribikontide puusani, on sarnane sellega, mis on kaua

olnud mu ideaal. Aga nüüd olen kaotanud usu ideaalisse. Nii öeldakse küll harilikult, aga mina ütlen: nüüd olen võitnud uskumatuse ideaalisse! Ideaal seisab paigal nagu paak rannal, aga pärast leiad, et kõik rannad muutuvad, kuna paagiks sinu enese kujutelm on, oma enda püsiv mõttekuju.

Istusime autosse, mis meid viis linna äärde. Peatime ühe suure maja ees ning ülenime viiendalle korrale.

Ateljees oli eeskujuline korratus. Lõuendid, paberid, molberdid ja värviputked segamini mööda põrandat. Ainult üks nurk, kus voodi, sohva, igasugu rätikud ja vaibad, ning raudahi, oli maitsekalt ja puhtalt korda säet.

Varsti praksusid ahjus rõõmsal tulel kuivad halud.

Sorisin ta joonistusi ning maale, leides pea igast ikka kitsad näojooned, ahtakese pika keha, kuigi mudel näivasti mitte igakord üks ei olnud.

— See on mu Beatrice, — naeratas Tarm, — sajas teisendis. Näe, siin sammub ta juuditüdrukuna mööda alleed mere poole, käes astjas. Siin on ta kaevule jõudnud, vaatab alla lättesse, et näha oma peegeldust. Siin näed teda voodis vähkrevat unetusega võideldes, vaibast ja naisest järele jäänud veel teravad nurgad, risti põiklevad läbi hämariku. Kas Beatrice ka vähkreb, küsid sa. Muidugi, muidugi, sest see Beatrice on minus, see vahib vahel tühjusse, puurib pilgud pimedusse, kuumad käed palavikus põs-

kede ümber. Ja vaata, siin on ka ühe armulise proua näopilt, Erta oma . . .

— Erta?

— Jah, sellesama. Ta ei ela meist kaugel, ainult mõni kõrvaluulits . . . Ning ka Evi on sääl, mu ideaali sarkofaag, kui nii võib öelda. Ja ometi oli ta kord mulle ürgkujuks, mille teisendeid ma oma lahusolekul asjata otsisin muuseumidest, kunstinäitustelt, kohvimajadest, uulitsalt ning lõbumajastki. See kuju oli minusse täiesti ära sulanud, juhtides mu silmi ja käsi joonte ja värvide valikus, aga temast enesest ei olnud mul järel ainustki pildikest, ainustki vaia, mille külge oleksin saanud oma kujutluse kablutada. Ma ei tunnud teda pea sugugi, aga teadsin kui idée fixe'i, et just tema on see, keda otsin. Tema huuled arvasin olevat kõige janusemad ja verevamad, tema liigutused kõige kirglikumad ja koketimad, kuigi ma ei olnud talt näinud veel ainustki poosi, sest et ta oli alati olnud vaikne, kinnine (arvasin, see kõik on mulle), ning loodin, et kui hakkab kord kinnisus kõnelema, siis ilmutuvad sügavaimad tundmused ja avatlevaimad sõnad.

Vaata seda kavandite kogu! Sääl on kõik kujutused temast. Sa ei või aimata, kust ma teda õieti otsisin. Mõne nimetu kunstniku maalist leidsin ta käejoone õigesti tabatuna, ta kulmukaarte mahutuse üle silmade, ta põskede kahvatuse. Mulle said ligidaseks Botticelli eeterlikud maalid omast kallimast. Kord Helsingi turul leidsin omaks

magusaks üllatuseks ühe piimanaise tütre, kelle näos arvasin leidvat hämmastava sarnasuse oma ideaaliga. Olin lôpmata rôômus, kui teisel päeval värviputkete ja lôuendiga Helsingi ligidalle sôidin seda mudelit otsima, kes oma elurüvetusest pitserdamata puhtusega sisendas ühe mu parema teose, mida homme näitusel vôid näha.

Ja teinekord oli see tramvais, kus ma jälle nägin t e d a, seda ideaali, mis minusse Evi, enesest vôi teisest, ei tea, oli jätnud. See oli noor proua, kes oma väikese paariaastase lapsega mu vastas istus. Ta silmad ja valvakad juuksed olid need, mida olin otsinud, täiesti need! Mu äärmist huvitust oli see naine äkki tähele pannud: vaatas mulle nii imelikult otsa, ning oma last kättpidi kaasa tômmates, pôgenes tramvaist enne veel kord mulle uksel hirmunult järele vaadates, otsekui mônele kiskjalle loomale.

Ja veel kord. Ühes suvituspaigas peates läksin kord vaksali, et silmiskella möödasôitjaid. Pääle selle kogu öö rahutust, unetust ning palavikulisi unenägusid. Sel ôhtul olin äramineval rongil näinud teda ennast, Evit, kes nüüd oli sihvakaks ja saledaks vôrsunud, peenema veel näoilmega ning suuremate juustega, kui teda olin vôinud kujutella. Mis määratu kahju, et teda alles siis märkasin, kui ju rong oli minemas, nii et sônakestki ei saanud rääkida. Teretin vaid teda. Noogutas mulle — oo, mis muigega! — vastu, ja ma ei môistnud kübaratki tôsta järele ta vagunist lehvivalle rätikulle, nii

juhmunud olin sellest nägemusest. Olin üsna segane. Ei tea, kas ma rongile järele jooksin, kuid oli midagi sellesarnast. Nüüd aga kuulen, et see kaugeltki mitte Evi polnud, vaid see pidi koguni keegi teine olema.

Tahad, et ma sulle veel jutustan nende teisikute, kolmikute, mitmikute, või kuidas neid nimetada, nägemusist? Või jutustan tundmusist, millega nad mind mängitanud?

Istusin kord sôpradega café-chantant'is ja jôin. Mida enam meie naised jôid, seda enam nad obstsööndusid. Viimaks sai ka mul môôt täis, lükkasin omast sülest näitlejanna, kui see parajasti mulle hakkas oma sukkade pikkust näitama, ja taarusin läbi purjus laudade kuhugi üksikusse tuppa. Mind valdas äkki melankoolia, sest mu südant läbistas üks teadmine — ei, see ei olnud ainult kujutelm —, et Evi on surnud. Juba pool aastat ei olnud ma temalt kirja saanud, üldse ei teadnud ma temast enam midagi, sest olin ka omalt poolt kirjasaate seisma jätnud. See oli silmnähtav tôde, et ta surnud, nagu oleksin ma mône telegrammi saanud vôi kutse matuselle. Langesin sohvale, nuuksudes suurest korvamata kaotusest.

Terve see väike osa, mis mul teada oli tema elust ja millest ma muljeid saanud, kerkis nüüd mu ette nagu kooljal enne surma silmapilku. Mu eest läks ta mööda tütarlapsena kahe kollase palmikuga üle ôla. Nägin ta väikesi samme suure tumehalli palitu varjust, argu silmi musta kübara alt... Ja siis kôik need silmapilgud, näivasti sisu-

tumad, kooselat suvest. Korraga kujutella, ei, tunda, et ta on tõesti surnud! Tundsin enese rüvetatuks, kui et kuidagi viisi temalt — kes nüüd siinsamas hingena liigub — andeks saada seda jälkust ja roppust, millesse olin langenud.

Ah, see tegi meeletuks, pööras joobnugi pää teisipidi. Valu nööris kurku, ja ma ei tea, kas oli see ilmsi või unenäos, et ma uulitsal porri langesin suudlema ühe pordunaise jalgu, et see mind õnnistaks, lohutaks, sest uskusin, mind võib lunastada ainult see, kes ise on kõige rohkem kannatanud, ise kõik — hinge ja keha — kaotanud, ning tasuks veel mitte ühtegi hinge lunastanud.

Milline rõõm, kui teisel päeval ärgates leiad, et see on olnud kõik fantaasia, viina sentimentaliseerivast vingust pähe tõusnud, et tema elab, tema elab!

Lõin uuesti ettevaatusega lahti ta tühjasisulised kirjad, et nende nõrgust käejoonist välja lugeda ta spirituaalsust, ortograafia vigadest ta naiselikku sensibiliteeti. Lugesin üle isegi Erta valjujoonelisi kirju, aimates neis Evi tulevast kangekaelsuse niiti hinges, sest — arvasin — nad on sugulased, õed, ja mis ühele omane, on ka teises olemas, kui mitte teisiti, siis vähemalt idus.

Kui kõik see, mis sulle olen jutustanud, mu elu ainult välispidiselt riivas, siis ei annud kaua oodata, kui mind juhus mu rahulikust eluroopast hoopis välja kiskus.

See oli nimelt Helsingis. Mäletan selgesti seda smist talveõhtut, kui mööda alleid

härmatanud puud olid laiali buketitet, ja kui taevas iga täht kaks korda suuremaks oli paisunud. Üle uulitsate tômbusid risti-rästi telefonitraadid kui linna elusooned, valged ja jämedad.

Vôtin uisud, et minna liuväljale. Jääle astudes ei näegi inimesi üksikult, vaid kôik on ühte sulanud, nagu segumetall anumas sôôri loksuv, nagu loputaks seda keegi ühest äärest teise.

Sesse voolavasse massi kôveraid kaari lôigates eraldin kesk abnormide kehade ja nägude liikuvat maastikku korraga ühe naise, kelle väike keha nôtkelt oli paisunud valgesse sportülikonda, ning kes väledalt välkus läbi teiste nagu hirv. Kuidas see kuju mind vôlus, kui ta kaaritas mööda jääd, otsekui sisemiste puhangute lükat! Keerlin ta ümber ja silmitsin teda, lôigates gaasikerade valgustet kargesse jähe loogelisi joonistusi. Kôik joovastas mind, alates sügava taevaga täis lopsakaid tähti ja lôpetes nende värskete kehadega, kes siin hôljusid, tantsisid, mänglid, ringlid, kiikusid, pôgenedes teineteist taga ajasid!

Peagi kaaritime kahekesi selle naisega. Märkasin ta näos imelist sarnasust Eviga, ja kui ma ümber ta piha haarasin, tundsin veenduvasti, et see keegi muu ei ole, kui jälle üks teisik.

Sattusime varsti elavasse vestlusse kôigest, kôigest. See oli üks rootslanna, Uta Nordström. Saadin ta koduni ning loodin teda varsti jälle näha saada, mis ka sündis.

Varsti saime sõbraks, ning mulle näis, et me seda juba ammu-ammu oleme olnud. Palusin kord teda oma poole astuda, lubasin teda hakata maalima. Kuid ei tea miks, tundis end sellest ettepanekust vähe haavatuks:

— Meiesugused ei ole harjunud käima noorhärrade pool külas.

Või nii, mõtlin, olen ma familjäärdunud või mis? Minagi tundsin end veidi ta vastusest puudutet ja hoidusin mõne aja temast eemalle.

Aga ma ei saanud enam rahulikult tööd teha. See kirglik põhjamaalanna, väikesekaustaline, pisikeste ploomnõtkete rindadega ja tembit tindi värvi silmadega oli liig sügavalle juurdunud.

Nii saime peagi kokku ühes suuremas suuskurite seltskonnas, kes linnast välja sõitis. Vabandin ta ees ennatusi ning familjäärsust, mis vahest teda pahandanud. Aga nüüd nägin, et pahandusest ei võinud üldse juttugi olla.

Kui meie koos lumiste okste all liikusime, näod pakasest ja jooksust hõõguvad ning pilgud paljukõnelevad, või kui meie mäenõlvakult alla suusatime ning all seisatime, siis tuli korraga kui vihur üle minu, et ma selle väikese sporditari üles tõstin ja iharuses lumme viskasin. Suudlused tulid talle nii ootamata, et ta ei osanud midagi pääle hakata, ning see innustas mind veel enam.

Pärast istusime ühes metsamajas ja jõime palavat teed. Vaatlin teda peaaegu juhmilt.

Ta kahvatanud näkku olid ilmunud punased laigud, huuled aeva veretid. Ta on ka tiisikushaige, leidsin ma ja olin sellestki leidusest äärmiselt vaimustet, sest seda aimasin ka Evis.

Hakkasin talle suure innuga kiitma seda eteriseerivat ja aristokratiseerivat tõbe. Kuulen teda köhatavatki, millest mul otsata häämeel.

Aga ka väikesed lahkhelid ei jäänud tulemata. Uta kallab hoolikalt teed klaasidesse ja jagab neid oma ligkonde. Mulle teeb ta koguni võileibu, mida näljasena ruttu ära söön.

Siis hakkab ka tema jooma, sööma. Vaatlen teda nüüd ja ehmatan: suus olev pala tundub teravalt läbi ta õhukese põse, mis imelikult kummi kisub ja sedamaid minus purustab illusiooni õhulise hingega neitsist. Ei, tiisikushaiged ei tohikski süüa. Ja üldse, ilusad inimesed. Söömine on iluvastane talitus.

Meie vahekord kujunes aja jooksul siiski enam kehaliseks kui hingeliseks.

Selsamal ajal sain Evilt ootamata kirja, kus ta kirjutas õe Erta meheleminekust ja tema enese Peetrilinna kolimisest.

Kiri üle poole aasta temalt! Kuigi selles olid loeteld ainult mõned igapäevasemad asjad, siiski see sai mulle suureks ajeks, et Helsingi maha jätta ja mujale mnna. Peetrilinna! See oli mu esimene soov. Oma kolid kokku panna ja siia tulla oma ateljeega, sest tema on siin, tema on ju siin!

Kui Uta Nordström õhtul minu poole sisse astus, nägi ta, et ma oma asju kokku pakin. Olin ta vastu jahedam harilikust, ja kui ma ta kallistusi vaevalt tunduvalt vastasin, jahmatas ta.

— Kuhu ja miks?

— Tüüdanud mind siinne elu ja ma tahan ära, ükskõik kuhu.

Uta oli mulle juba enne ette pannud sõita ta kodulinna, Stokholmi. Nüüd arvas ta, et kui mulle ükskõik on, kuhu sõita, tulgu ma temaga kaasa.

Seletab mulle, et tema minust maha ei jää, sõitku ma kuhu tahes, kas või ilma äärele. Vaidlen talle vastu, kuid tunnen, et see kõik on asjata, sest ise olen sedavõrd kiindunud sesse naisesse, et lahkuminek temast tunduks võimatuna. Jätin oma pakkide korraldamise, sest olin korraga kaheks tõmmat: ühel pool Peetrilinn Eviga ja teisel pool mu väikene Uta, elav ja vallatu, kelleta elada mul peaaegu võimatu.

Saadin Uta koju.

Kui tagasi tulin, oli suur tuisk. Tuulekeerud paiskasid lund ning kuhjasid seda hangedeks. Oli kaunis valge. Vist kuu. Jalad läksid automaatselt, kuna pääst kari mõtteid vilksatas:

Kus on tema? Tunneb ta seda hulgutavat igatsust, mis mina? Ta ei lausu kirjas sõnagi sellest, et tulgu ma sinna. Praegu magab rahulikult, sest tema närvidesse ei hakka ükski suurlinn. Kas ta ei ole koguni külm, tundetu, valiv, järelemõtlev, kaaluv,

väikekodanlik? Kas ta ongi nii vallatu kui mu väike Uta? Vôib olla, Evi vähesônasus, kinnisus polegi mingi voorus, nagu ma siiamaani arvanud, vaid otse selle vastu, vôib olla, on need inimesed, kes end kinnisteks peavad, kes end ei avalda, nii kehvad, et neil pole mis avaldada. Rikkad keevad üle.

See oli esimene kord, kus ma Evit katsusin vaadelda ka pahapoolelt, ürjikut madaldada vôrreldes teisikuga.

Ah, tahtsin teda, liikumatut, siiski üles elektriseerida, et ka tema tunneks, mis on vaevlemine, ihkamine! Tema, see nüüd ükskôikne näiv olevus, päevast päeva ühelaadiline ja muutmatu, ilma valudeta ja ilma ônneta, külm kui tükk jääd, tema peaks kord tundma, kuis inimene saab korraga mänguasjaks kôrgemate vôi madalamate, ükskôik, tunnete käes, mil vôim on nurka heita kôik, môistuse usutlused ja hoiatused!

Iseendallegi saad môistatuseks, kui näed, et teerajad sind mitte sinna ei vii, kuhu ennustid, nii ei lähe, kuis sina tahad, ja mida kuidagi teisale käända ei saa, jah, ei tahagi. Sest mistarvis?

Môni päev hiljem pakkisin jälle oma asju, et ära Stokholmi sôita. Elasime sääl Utaga môni aeg perekondlikku elu. Liikudes säälsete kunstnikkude ja kirjanikkude keskel, ôppis minugi fröken elu vôtma liig boheemlikult. Tal olid kalduvused à la Manon Lescaut: torepärasus, uhked riided ja kallisasjad vôisid teda tihti enam vôluda, kui kôige palavam armastus, mis aga seot lombardi ja

külma toaga. Esimest korda juhtus see ühes teaatris, kus üks auväärt gentleman ta mu kôrvalt looshist ära meelitas, nii et kodus üksinda pidin istuma ja kurtma. Oli juba nôu peet ära sôita, kui Uta koju ilmus, mulle oma armastuse sügavust ja suurust kôigiti katsus usutella, koguni rahagi tôi, öeldes selle vanemailt saanud, kuid tôepoolest oli see herra poolt, kes teda minu käest teaatris üle lôi. Lahkuminek ja riid meie vahel oli kindel. Aga kiindumus veel suurem.

Sellesama herra raha tôttu, kes mu frökeni austaja, pääsin ma ainelisest kitsikusest, sest ta ostis mult hulga pilte, mis ma omast Utast maalinud, pääle selle môjus ta autoriteet kaasa, et ma säälsel kunstinäitusel väljapaistvalle kohale upitusin, ja et ajalehed mulle h äd menu ette valmistid.

Mu väikesel Manon'il ilmus ikka enam suure daami kombeid, ta armastas end ehtida siidisse ja tahtis, et juuksed, sôrmed ning käsivarred säraksid kalliskividest.

Ikka enam ja enam kôneles ta meie metsäänist, tänu kellele ma nii kôrgelle järjele saanud. Aegajalt tugenes mus tarve korraga lahti lüüa kôigest ja ära sôita.

Pärast mônepäevalist äraolu tuli Uta tagasi mu juure suurte rahadega. Kuid ma olin lôplikult oma otsuse teinud. Raha, mis ta mulle pakkus, viskasin läbi akna välja ja palusin, et ta ära läheks.

Fröken läks: enam ma teda ei näinud. Küllap ta elab praegu mu piltideostja juures.

Tänavu sügisel sain kutse osa vôtta siinsest kunstinäitusest. See ettekäändeks, tulin säält tulema, juba paar kuud tagasi, enam selleks, et uuesti üles otsida Evi, kui seks, et siia jääda kunstinäitust korraldama.

Mida ligemalle ma sellele linnale sain, seda kiiremalt hakkas mu süda taguma: see näis olevat uus maailm, mis nüüd mu ees lahti lööb. Siin saan kätte oma unistatava, siin saan elama ônnes, unustama kurva avantüüri fröken Nordströmiga. Aga sest viimasest ja kooselust temaga oli mu hinge laskunud mingi sade, mis ära määras mu suhte Evi vastu: tahtsin temas seda leida, mis Utas oli mänglevat, vallatut, koketti ja naiseliselt petlikku. Mul polnudki enam meeles seda Evit, keda kaua aja eest tundsin ahtrasônalisena, sulgununa iseendasse.

Pääle selle äritas mind kokkusaam Ertaga, kes ka nüüd siin elas, juba daamununa. Vaevalt siia linna saabunud, majutudes ajutiselt ühe oma tuttava pool valdas mind pidamata iha näha Evit, temaga kokku saada.

Kuigi väsinud pikast reisist, ei saanud ma esimesel ööl pea sugugi magada. Ei olnud kuidagi vôimalik vaol hoida pilte, mis ärituses pääst läbi vilksatid. Kuidas nüüd end hoida, kuidas esitella? Kas olla tagashoidlik, laskmata midagi enesest välja paista, koguni külm selle vastu, kelle igatsus mind siia paisanud, vôi lasta ohjad vallale, talitada kaalumata, nii kuidas käsib sisemine tung? Olla valjastamata ning voli anda kôigile aastaid haut tundeile?

Uinusin paariks tunniks. Kell lôi seinal kaks ja ma ärkasin. Olin unenäoski teda näinud. Uinuda uuesti oli juba raske. Vähkrin rahutuses, vôrdlin südamelööke kellapendli löökidega: ôhtul olid nad olnud harvemad. Nüüd aga oli pendel harvem. Tähendab, väike palavik. Kell lôi juba kolm. Südames segu igasuguseist môtteist, surun pää patje vahele ja olen üsna vait. Aga und ei tule.

Näen, et kônnin Eviga kuskil mäenôlvakul. Vaatlen teda. On see ilmsi vôi on see Renoiri pilt: huuled on veripunased nagu mu Utal, silmade täpid paistavad hergavalt, kuna nägu ära kaob uttu. Keha on pikem harilikust, omanud endalle beardsleyliku pikkuse, peenuse, ebaproportsionaalsuse. Ta haarab lumivalgelt ôitsva oksa suurest pôôsast vôi puust, mille ôite lopsakuse alla lehed ära kaovad, ning sirutab selle mulle. Puudutan seda ôisoksa huultega, järsku näen, et see mu enese maalit nature morte, ja tunnen, et värvid on huulile mürgised. Kellegi tähele panemata lasen oksa maha langeda.

Tunnikell ragiseb. Neli. Ärkan ja langen jälle unenäkku.

Suured vaibatet trepid. Välisuksel mu oma nimekaart. Imestan, et olen korraga nii rikkaks saanud. Kôlistan. Ukse avavad kaks tüdrukut, üks toast, teine köögist. Teretan ja pärin, kas kunstnik Tarm on kodus. Kumbki ei vasta sônakestki. Tähendab, togad, ei tunne oma isandatki.

Aga saali astudes leian eest vôôrad toolid ja pildid. Väikese kirjutuslaua taga istub Evi ja kôlistab parajasti telefoniga kööki, et kell on seitse ja tarvis samovar üles panna. Kôik oli siin vôôras, imelik. Tahtsin varnast kübara vôtta, et pähe panna ja ära minna, aga selle oli juba keegi enne mulle pähe pannud. Tarvis oli veel uks lahti teha, et ära pôgeneda. Imelik, et trepp enam alla ei läinud, vaid üles, veel imelikum, et see oli otsekui Sventsjanôi kitsarööpaline, mille ots ei ulatu Polotski-Vileika teeni: trepp lôppes ôhus.

Jälle ärkan. Naeran selle viimase vôrdluse üle. Läbi hämariku näen seinal sôjakaarti.

Hommikul otsisin üles maja, kus ôepaar pidi asuma. Kôlistasin ukse taga, mille nimekaardil: Dr. Thar. Paluti oodata.

Evi jooksis vastu kerges sinises kleidis ja palus saali. Ta oli vähe kohmetu ootamata kokkusaamisest üle mône aasta.

Ma olin veel üleni läbi imbunud oma kujuteldavast ideaalist, sellest, missugune pidi Evi olema, olin täiesti selle vôlutulga all, nii et ma ei osanud veel ühtki joont leida temas, mis ainult tema oma oleks olnud. Märkasin ainult hingelist ôrnust ning soojust, mis mähkis ta hääle ning sônad, ja mis jooksis kätesse vähe närviliselt, sest need hakkasid tumerohelise sohvariide palistust näpitsema; see looritas silmad, mis aeg-ajalt vestluses minusse kiindusid. Käsivarte valgus laskus sinisesse rüppe, mille all tunda oli sirgete säärte jooni.

Ma viibisin imelikul viisil nagu väljaspool aega, ei olevikus ega minevikus: midagi polnud muutunud; ma ei olnud hulkunud mööda maailma ega elanud abielu; Erta oli endine ja ma arvasin Evil nägevat valgeid kingigi mustade sukkadega. Mul oli jälle ohtrasti sônu, nagu aastad tagasi siis, kui ôed kahekesi olid. Ja taga jutustuste hakkas uuesti varitsema terava hingeanalüüsi piin.

Kui Evi ära läks, olime Ertaga jällegi laskunud alla kuhugi hingede pôhja, kus väheimgi liigutus on valus.

— Kui ettenähtavalt kôik läheb, laususin mina, mäletate kui kord teie vastuvaidlemisest hoolimata ma väidin, kellele teie mehele lähete.

Vaatasin ta otsa. Näos olid välja arenenud kindlad jooned, ning liigutusis tundus väikselt maneerigi. Aga siiski nägu oli veel noor, peaaegu avatlev, silmaripsmed mustad ja pikad, otsad sirged, mis kinni vajudes pikad varjud heidid pôsile.

Ta hakkas enda minevikku jutustama, tungides läbi ühekorraga sellest panetanud koorukesest, mis talle abielu annud, ja urgitsedes südamest piinlev-valusaid keermeid.

Aastad on tal mööda läinud askeldustes, igapäevases tühises töös. Pärast pikki vôitlusi iseenesega oli ta ometi lôpuks vôitu saanud oma tundmustest. Oli osanud kôik nii korraldada, et ei olnud lasknud oma pääd hagraseks saada. Môistus oli talle lôpuks rahu toonud.

Nüüd aga, mind nähes, tulevat tal jälle uuesti kôik see silmi ette, mis ammu peaks olema maha maet. Siiski, mis olnud, on jäädavalt surnud, ja kôike seda analüseerides vôivat ta oma minevikku setseerida kui laipa anatoomikumis. See, mis minevikus olnud, oli ilutsemine. Ja kuigi tal vahel himu tulevat maha raputada eneselt môistuse rasket lasu, tundvat ta, et ta siiski seda ei suuda ega uuesti anduda möödaminevaile iilidelle. Selleks olla ta juba panetanud, igapäevanenud ja päälegi môista ta omast mehest lugu pidada.

— Kas te palju vihastite, kui ma kord järsu lôpu tegin meie vahekorrale, küsib mult, oma järskusega teie vastu tahtsin teile kätte maksa, teie enesetunnet haavata, ja seda mitte üksi enese eest, vaid ka teiste, kes, nagu aiman, teist lahti ei ole suutnud saada.

Vastan, et sugugi mitte.

— Ma nägin, jätkab ta, et ükskord pidi lôpp meie vahel tulema, sest ma ei tahtnud teilt saada armastuse riismeid, mis teistelt veel üle jäänud . . .

— Kuidas te ütlite, armastuse riismeid? See olin ju mina, kes teie kohta niisuguses arvamises oli!

Tundis end haavatuks, sest tema olla olnud puhas ja süütu. Aga nii vôi teisiti, ükskord pidi ju lôpp tulema, ning tema tahtnud, et see tema oleks, kes asjale alguse teeb.

Kui nägi, et ma sugugi ei olnud puudutet ta algatusest, küsis hämmastunult:

— Vôib olla, ei küüninudki ma teie enesetundeni?

— Vôib olla, vastasin.

— Siis tundsite vahest tôesti midagi minu vastu? küsis ehmatanult.

— Teie arvasite, et mitte? See oleks vast tôesti haavamine olnud, kui arvate vôi arvasite, et ma teiega ainult mängisin! Kuid vôib olla, ei lase mind nüüd seesama tunne teie vastu kôige vähematki viha enam kanda.

— Mis tunne?

— Sôprus.

— Kas ainult see?!

— Jah, see oli, mis päevadest minusse jäi ja jääb.

Ma tundsin, et jälle vôrsus minus endine sümpaatia, amitié amoureuse'i moodi. Tundsin, et vôin ta jumalaga jätta, et jälle uuesti tagasi tulla. Kümnest sadamast vôin mööda purjetada, jumalagajätteid lehvitada rannatumast laevast, kuid see jumalagajätt on kui sôbra, mitte traagiline.

See oli hää, et Erta oli osanud oma armastuse hästi maha matta. Öeldakse, et halvasti maet armastus kodukäijaks hakkab. Ma ei kartnud seda enam Ertast. Selles veendusin, kui ta meest nägin, kes väga hästi teadis minu ja Erta vahekordi, kuid kel väheimatki sädet kadedust ei olnud: küllap ta oskas oma naist ôieti hinnata.

Lôunasöögil sattusin Evi kôrvale, kes kogu aeg vaikis ning oma sööginôudelle vahtis.

Ma olin tulnud saalist, kus oli harutet nii palju hingelisist asjust. Olin nüüd äkki tagasi sattunud minevikku, mis mu ees seisis kui sein. Evigi juures püsis, ei suureneski see tunne.

Vaadates liikumatut kuju oma kôrval, märkasin, et Evis ei ole olemas väheimatki hurmust, veetlikkust: ei olnud ta kaugeltki nii ilus, kui olin kujutlenud, jah, isegi saalis veel näinud. Tema ümbert oli kui tômmat igasugune loor. Ei olnud temas vallatut liikuvust, nagu Utal, ei kelme silmi, mis sädemeid pilluks, ei vargseid aimeandeid, ei ainustki vastust mu puudutustele. Sôrmed olid tal päikesepôlenud, mis mind sugugi ei vaimustanud. Seesama inetu palang pôsil. Silmad olid vesihallid ja tuimad, elutumad ja kurvad.

Kes teab, millest see üksikasjaline puuduste nägemine? Kas sellest, et ma Ertaga praegu olin tulnud analüüside labürindist? Vôi aastate kestes laiali laotet looride järsust puruks rebimisest? Mu igatsuste asjata laiatiivasusest? Vôi peab saatuslikult purunema iga illusioon?

Sääl istus mu kôrval see, kes mind aastaid oli hulgutanud, keda olin otsinud kui ärakadunud kalliskivi iga uulitsa nurgalt. Oli see vôimalik, see määratu pettumus?

Ei, môtlin, nii ei tohi oma ideaali rüvetada ega vägistada. Ning ma s u n d i s i n end jälle unistama sellest, kes mulle alles môni tund tagasi kergelt vastu jooksis sinises

kleidis, mitte sellest, kes mu kôrval istus ning kartuleid sôi.

Kui säält ära tulin, môtlin kaua kôige üle. Päevad olid läinud, tagaselja kokku varisedes. Olin kogu aja ehitanud ja laotanud, ehitanud ja laotanud. Olin Evi endalle unistanud ideaalseks printsessiks, kes varustet kôigi iludega, pôhjamaa jumalannaks. Olin teda taga otsides, teda l u u e s kôik elu pühkmekastid läbi käinud. Ja nüüd polnudki teda olemas, lood kuju oli ainult minus endas. Sääl eemal aga oli harilik tütarlaps, juba täiskasvanud, kuid sônaaher, liikumatu, puine ja igav. Kui mitu korda oli huvitavam ta ôde, kes nüüd jälle mu ees seisis traagilises suuruses, huuled kangelaslikult kokku pigistet oma saatuse üle!

Evi olin omale kujutlenud rôômsana, kiiavana, kergena. Aga see oli kôik eksitus: sammud olid tal raskemeelsed, ja kui ma enne arvasin, et kinnisuses kätkeb tuhat imet, siis teadsin nüüd, et see kôik oli asjata lootus.

Hakkasin tagasi igatsema oma Utat, kes, vaevalt voodist tôusnud, toa täitis rôômu ja naiivsuse kokettide rôketega. Kus tema, sääl oli ka elu.

Aga Evist ei saanud ma kaugeltki mitte lahti: selleks oli ta mu ideaalse kujuga liig seot. Temap see oli, kust ma olin hakatanud oma ideaali loomise. See tegi valu.

Teisel päeval pidime kokku saama kuskil uulitsate sôlmes.

Ootasin teda tramvai peatusel. Hüppas vagunist, kui mind nägi. Ja see oli jällegi teine kuju: peen, elegandilt riietet ja nagu enese üle äärmiselt uhke. Kôndisime kaua mööda uulitsaid, ning mul oli hää meel temaga käia. Sôidime viimaks saartele.

Teerajule oli varisenud kollaseid ja pruune lehti. Päike paistis üle sügise vaikuse. Astusime autost ja käisime jala tiikide vahel. Ses sügisemaastikus, leheheite alul, päikesepaistelisil teerajul oli Evi saanud uuesti mulle ihatavaks. Vaatasin ta kaela, ôrna nahka kurgu kohal, mille all peened lihased ristlid, avatelles mu huuli.

Kui pärast autos kihutime, oli mul lust kuhugi otsa sôita, kas vôi vastu maja puruneda. Tahtsin kisada, hüüda. Tahtsin ellu raputada selle muumia, ilusa, kuid kelle erootika ilma ei olnud raiut ühtki akent.

Suudlin teda pööraselt, ennemaitsmata joovastuses. Kuid mis see oli? Ma ei suutnud isegi oma kirega teda ta tuimusest virgutada: vaatas vahel minu otsa, maheda kuid teht naeratusega, vahtis siis läbi akna möödavilksatavaid maju, pää pöörat teisele poole.

Auto peatus ta ukse ees. Evi on vait ega tea mis teha. Minagi ei lausu sôna. Nii oleme kaua, kuni viimaks küsin, kas ta on juba kôlistanud. Ei, jahmatab ta, ja kôlistab sedamaid. Oli kui kuutôbine, kahvatu ja teadmata ilma. Käsi, mille mulle jumalagajätuks sirutas, oli ahtake, lôtv ja teadvuseta, nagu unenäos.

Järgmise päeva vara hommikul ulatakse mulle voodi kiri närvliku sisuga, milles palutakse minuga kokku saada. Telefoneerin ja määran koha, kuid kokku saades on Evi vaikne, vaevalt küsimusele vastav, miks ta minuga tahtnud kokku saada. Tal näis olevat oma järskusest vähe häbi, vôi oli see mingi pettumus: ta lahkus jälle silmapilk minust kurvas meeleolus. Aga siiski, môtlin järele, kust ta vôis teada, kus ma just elan. Mäletan talle näidanud trammiga möödasôidul maja, kus asusin. Tal oli, tähendab, läbi elada uneta öö, sest vara koidikul oli kirjakese kirjutanud, trammi teed mööda jôudnud mu maja juure, schveitsarile kirja annud ja läinud.

Mis minusse puutub, siis läbistid mind kahesugused vöödid tundmusi: tema juures olles vôisin tihti ta üle lasta hurmavad ehted, mis teda mulle tegi vaimustavaks, tahtsin teda kallistada, aga just siis oli tema külm kui kivisein, kangestunud asendis, vastamata väheimagi liikega minu tundmuste avaldusi. Nii pea aga, kui temast kaugenin, ei keerelnud mu unistused mitte enam t e m a ümber, vaid kellegi t e i s e, ilusama ja veetlevama ümber, kellest tema vahest ainult osana tundus.

Evil oli kôik ümberpöördult: minu juuresolek tegi teda külmaks, minu agressiivsuse tôrjus jahedusega tagasi; äraolek aga selle vastu tagandas temast kalkuse, vôis aimata väikest igatsust minu järele, kuigi ma ei arva, et ta oleks üles virgunud sest kunst-

unest, millesse langenuna nägin teda minevat läbi elu ükskôiksuses kôigi vastu.

Kas tahtsingi mina muud omas rahutuses, kui temas sassi ajada ta rahumeele? Kas ihkasingi temas muud näha, kui ainust liigutust, mis tema oma oleks olnud, mitte passiivne refleksioon?

Kui mitu korda tahtsin end tema juures tühjaks vihastada, saamata raputada teda tardumusest: teie olete puutükk, olete kivi; teie ei oska minust aru saada; minge, sest te ei môista, mis tähendab ihades kokku keerduda; lähen nüüd esimese uulitsalibuga, joon end täis, omas ateljees teen lôhkumistööd, et teie kujudest enam mitte midagi järele ei jääks!

Ka teine abinôu ei môjunud: tegin end täiesti külmaks tema vastu, ei kônelnud temaga vahel sônagi, ei teinud temast teiste juuresolekul väljagi, kuigi see nôudis suurt pingutust.

Aga kôik oli asjata. Ta ei reageerinud mitte millegi pääle, välja arvat minu äraolu. Ta näis tahtvat mind oma ligidalle ainult selleks, et vaadelda Pygmalioni, kes asjata Galateat katsub ellu äratada.

Tema on tundmusteta. See oli väide, milleks mu kahtlustus selgis. Ta ei pillu kokette pilke, ei hôljuta tantsusamme oma kehast, ei mängi sônade tulimängu.

Seisab kôrves kui sfinks.

Siis ütlin: naine on seni sfinks, kuni teda ei môisteta. Aga miks ma ei môista teda?

Vahest sellepärast, et temas üldse midagi mõista ei ole?

Igatsustest, põlevaist ja hingesöövaist, tema vastu olin aja jooksul lahti saanud. Nüüd oli tarvis veel oma kurb liha risti puua, sest ainult see oli, mis mind sundis tema ümber keerlema. Hinge olin tagasi kinkinud oma fantaasiakujule, keha oli veel siin vangis.

Ja nii tantsisime kaua aega kui Hiina ketti oma hingedes: kui mina Evit naisena taotlen, sirutab tema oma käe, et mu igatsusi ümber atta. See oli põgus kokkupuude, mis sedamaid jälle lahti lülitus.

Tihti tegin Evist kavandeid igasugu poosides. Tahtsin teda tarvitada esemena oma maalile ideaalsest naisest, keda olin nii kaua otsinud möödaminevais teisendites.

Kuid mõni kehavorm paiskas mind oma peenusega välja mu külmast vaatlemisest: ta käsivarsi ja kaela ei saanud ma kuidagi segasuseta joonistada ning maalida. Visked neist tulid nõrgad ja närvilised. Aegapidi aga sain ka nii kaugelle, et ma täiesti külma rahuga teda võisin skitseerida. Sain fikseerida ta liigete stagnantsust ja sain aru, et see on rist ka meie vahekorrale, rist ka sellele ideaalsele, keda olin harrastanud tema kaudu.

Kuigi kõik sedamoodi näis maha maet saavat, siiski oli kord silmapilk, mil kõik minus uuesti elama hakkas.

Ühel hommikul, kui Evi minu pool poseeris, läks meie vahekord palavamaks kui harilikult. Jätin molberdi ja istusin ta kõr-

vale sohvale. Ta oli hääs tujus ja naeris vahet pidamata, nagu oleks ta viina saanud. Järsku haarasin ma tema liigutusega, mis mitte enam polnud kahemôtteline.

Otsekui unenäos läks kôik edasi. Mäletan, kuis ta tôusis, silmis hirm, ja pôgenes nii ruttu, et ma sellest alles siis aru sain, kui üksi olin. Kuid imelik viirastus kestis edasi. Olin kui sattunud leekidesse, millest polnud väljapääsu. Värvid visklid mu silmi ees otsekui tulikahjus. Ehtisin nende värvidega, hôôguvate, palavikulistega, tema puuduolu.

Nägin oma ees ristisamba, jälle ristisamba, ning sellel kuju, mille üle ma pidin vôitu saama, mille pidin eneses ära tapma, et vôida omas elus edasi minna.

Määratu rôôm valdas mind, kui olin valmis saanud oma pildi, mille värvid osutid suurt tulikahju.

Vôisin rôômukisa üle linna lasta kôlada: olen oma pahe vôitnud! Olen oma kannatused risti poonud! Olen vaba, vaba, vaba...

Neisse värvidesse sulgesin enam, kui vahest keegi vôib aimata. Mulle tuli kogu elu ette kui igavene ristipoomine ning lunastamine selle läbi. Nüüd tahtsin mina seesuguse lunastuse ise risti puua. Inimestel on himu teisi panna kannatama, elu ja ihu pühitseda hinge tulikahjus.

Hoolimata kôige selle vihkamisest, olin ise eneses leidnud samu kalduvusi. Himustin ennastki näha kannatavana, nôrguvana verest, seda ôigulisemana tundsin pärast seda pattu tegema.

Pilt, mille lôin sel viirastuslikul päeval, peab hauakiviks saama üle mu seniste vôitude ohvrite.

Senini olin keha juure läinud üle hinge, ôigemini, jalutes läbi oma lood fantaasia maa, mille lillelôhna igale poole laiali kandus. Nüüd peab see olema ümberpöördult.

Hing on ikka kurb, sest ta on üksi. Kurbus ja hingelikkus on pahe. Kehad las ise kônelda rôômust ning üle kônelda kôik hingekôned! — — — — — — —

Kunstinäituse avamine oli järgmisel päeval. Läksime juba hommikul Tarmiga sinna. Siin olid koos: väljapanevad kunstnikud, kes seletusi jagasid, kunstisôbrad, arvustajad ning elegandilt riietet daamid, kes kord ühe, kord teise pildi ees seisatid, uhke viipega lornjetti silmile tôstes.

Ühe väiksema saali seina vaibatid Tarmi maalid ning joonistused. Väikesed kavandid osutid kärsitult ühe otsimist kôiges möödaminevas. Siin rippus suurem maal: Uta N. näopilt, milles värvide hergavus — vähe Zorni meeletuletav — üleminek oli väikeste maalide diskreetsusest ta „Ristipood sfinks“ nimelise pääteose dissonanssidelle, mis pilvekeerudena lôkendid üle ristipoodu androgüüni, kes kesk leegilist infernot imelikult alal hoidis näo tarretanud, külmad jooned.

Selles pildis vôis asjalisena leida ainult seda nägu ja neid käsi, mis agooniaks olid

tõmmat üle viltuvajunud põikpuu, nagu keel mõnel põleval instrumendil, millest dissonanssside kollakaspunased küüned kisuvad hullumeelse tantsu viit. Pääle selle veel üks roostene või verine raudnael, ülevalt alla kukkunud, mille ümber nüüd värvide ringid hangunud.

Kõik muu oli keev ja põlev kaos, maalit otsekui verega ja kollase mahlaga, mis ristipoodu haavadest nõrgunud, ja mis segat palavikuliste läigetega nägemata tulemerest.

See oli pigemini musikaalne kui piktoraalne kompositsioon, ennem kuulmus kui nägemus sfinksi palge külmusest ja võikusest kesk lõõmavat kõrbe, mis Kolgataks saanud.

Kaks peenelt riietet naist ligines Tarmile, kes neid teretas ja mind tutvustas.

Erta ja Evi.

Vaevalt silmanud suurt maali, kahvatas Evi, kellega olin pilte vaadelnud: sarnasus ristipoodu ning tema vahel oli liig silmnähtav.

Palusin teda istet võtta ühele punut toolile, kuid tema segasust olid paljud tähele pannud ja tal oli liig piinlik istuda siin, et möödaminejad saaks teda võrrelda sfinksiga.

Tõusis. Pakkusin talle käsivarre. Vaatas kord üle õla Tarmi, kes nüüd nõutult näis Erta kõrval seisvat. Siis haaras mul käest, et ma tema ära viiksin siit painavast paigast välja suurlinna mürra, mis meile vastu kees pulbitseva rõõmuga.

Ning vahest mõtles Tarm sel korral üleval: valss tuuridega kestab edasi . . .

1918.

SISU:

Püha umbrohi 5
Üle kanarpikuse palu 43
Õed 65
Võrkkiiges 77
Ristipood sfinks 113